

ORIGINAALI

HankeReki 21.5.04/MM;
Mj.-no 140

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Historiallisen ajan muinaisjännöksen kaivaus
Petro Pesonen 2003

Setolan raunioitunut päärakennus

MUSEOVIRASTO

Tiivistelmä

Lohja Karnaisten kylätontti, Setola

PK 2041 01 LOHJA, p= 6691 160, i= 3337 400, z= 45-51 m mpy

Historiallisen ajan muinaisjäännöksen koekaivaus

Museovirasto / arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FL Petro Pesonen

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritielinjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Setolan tilan itäpuolella olevaa historiallisen ajan muinaisjäännöstä tutkittiin seitsemän päivän ajan 7.-15.7.2003. Tavoitteena oli selvittää muinaisjäännöksen ajoitusta, funktiota ja ennen kaikkea sitä, tuleeko VT 1 moottoritielinjaus rakennelmineen ulottumaan muinaisjäännösalueelle. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Setola on osa Karnaisten vanhaa kylää, josta ensimmäiset historialliset lähteet ovat jo 1400-luvulta. Tila on toinen kylän suurista taloista ja se on ollut mm. marski Klaus Flemingin hallussa. Tutkittu muinaisjäännös sijaitsee tilan itäpuolella olevassa metsikössä, jonka editse moottoritie tulee kulkemaan. Metsässä on joukko kuoppia ja tiili- sekä kivistykkiöitä. Kaivauksilla tutkittiin kahta tulevaa moottoritietä lähellä olevaa kuoppaa koeojin ja tehtiin kolmas kaivausalue toisen kuopan viereen tasamaalle. Lisäksi kaivettiin koekuoppia. Yhteensä Setolassa kaivettiin 34 m².

Paikalla tutkitut rakenteet kertonevat tiilen- ja kalkinpoltosta. Kuonaantunut savi ja tiilimurska ovat merkkejä alkeellisesta tiilenpoltosta, jossa hukkaprosentti oli vielä aika suuri. Kuonaantuneet palat ovat olleet lähimpänä tulta. On mahdollista, että tiiliä ja kalkkia poltettiin samoissa uuneissa. Tasamaan kaivausalueella tiilimurskan alla ollut puukehikko ajoitettiin radiohiilimenetelmällä. Tulos, 870 +/- 45 BP (Hela-794), viittaa esihistoriallisen ajan lopun toimintaan paikalla, mutta saattaa johtua siitäkin että rakenteessa on käytetty vanhaa puuta. Setolan rakennelmat ajoittunevat vanhan puun mahdollisuuden huomioon ottaen 1300-1400 -luvulle. Mahdollisesti tiilenpolttopaikalla on jotain tekemistä myös Setolan raunioituneen vanha päärakennuksen kanssa, jossa on käytetty samanlaisia tiiliä kuin mitä kaivauksilla löydettiin.

Muinaisjäännösalue ei näytä ulottuvan pellolle saakka, johon tiesuunnitelman mukaan on tulossa peräti seitsemän metriä korkea meluvalli ja sen ja pellon reunan väliin vielä kapea läjitysalue. Pellon reunasta on matkaa lähimpään maan pinnalle näkyvään rakennelmaan vajaa 15 metriä. Tiesuunnitelma ei kuitenkaan aiheuta kohteella jatkotutkimustarvetta.

Löydöt: KM 2003120: 1-24

Ajoitus: ristiretkiaika-varhaiskeskiaika, Hela-794, 870 +/- 45 BP

Tutkitun alueen laajuus: 34 m²

Kenttätyöaika: 7.-15.7.2003

Tutkimuskustannukset: Tielaitos, Uudenmaan tiepiiri

Tutkimusraportti: Petro Pesonen 15.3.2004 Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto

Sisällysluettelo

1. Arkistotiedot	1
2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa	2
3. Karnaisten kylätontti, Setola	4
4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka	5
5. Kaivaushavainnot.....	6
5.1 Kaivausalue 1	6
5.2 Kaivausalue 2	7
5.3 Kaivausalue 3	7
5.4 Koekuopat	9
6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve	10
Negatiivi- ja kuvaluettelo.....	11
Dialuettelo	13
Karttaluettelo.....	14
Kartat.....	15
Valokuvataulut.....	31

1. Arkistotiedot

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Historiallisen ajan muinaisjäänöksen kaivaus
Petro Pesonen

Kunta: Lohja

Kylä: Karnainen

Tila ja maanomistaja: 444-412-1-38 Setola, om. Casserly, Jutta & Aho, Jyrki, os. Karnais-
tentie 261, 08350 Rautio)

Peruskartta: 2041 01 LOHJA

Kaivauspaikan koordinaatit: p= 6691 160, i= 3337 400, z= 45-51 m mpy

Aiemmat tutkimukset: Pesonen, Petro, inventointi 2002 (VT 1 moottoritelinjauksen inven-
tointi Oittila-Lempola)

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 2003120: 1-24 diar. 1.3.2004

Aiemmat löydöt: -

Mustavalkonegatiivit: MV/Rho 125459: 1-59

Diapositiivit: MV/Rho 125460: 1-43

2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa

Vuonna 2002 syksyllä tehtiin arkeologinen inventointi tulevalla VT 1 moottoritien linjauksella Uudenmaan tiepiirin alueella Lahnajärven ja Lempolan välillä. Inventointi jakautui kahteen osaan: 1) Lahnajärvi - Oittila -väli Sambatun ja Nummi-Pusulassa kunnissa sekä Lohjan kaupungissa ja 2) Oittila - Lempola -väli kokonaan Lohjan kaupungin alueella. Inventoinnit suoritti FL Petro Pesonen.¹ Samoihin aikoihin inventoitiin myös vielä rakentamatta olevan moottoritien linjaus välillä Muurla-Lahnajärvi Turun tiepiirin alueella. Tämän inventoinnin suoritti FM Nina Strandberg.²

Inventoinnissa tarkastettiin itse tielinjaus ja välittömästi tielinjauksen vieressä olevat alueet. Lahnajärven-Oittilan välillä tarkastettiin Sambatissa kaksi kohdetta, Lohjalla yksi kohde ja Nummi-Pusulassa viisi kohdetta. Näistä Nummi-Pusulassa Näpönsuon kivikautinen asuinpaikan ja Nummi-Pusulassa Sipilä 1:n kvartsilöytöpaikan todettiin olevan niin lähellä tulevaa tielinjausta, että niillä oli syytä suorittaa arkeologisia koekaivauksia ennen tien rakentamista. Oittilan-Lempolan välillä tarkastettiin 15 kohdetta Lohjalla. Näistä koekaivausten tarve todettiin Talpelin ja Karnaisten historiallisen ajan kylätonteilla, Karhumäen/Ribackenin rautakautisen röykkiöalueen läheisyydessä, Lempolan kuoppajäännteillä, Hevoshaanpellon kivikautisella löytöpaikalla sekä Isotalon kivikautisella asuinpaikalla. Lisäksi Harvakkalanlahden kivikautisen asuinpaikan pohjoisin löytöalue oli jäämässä läjitysalueen alle, joten tällä paikalla oli suoritettava pelastuskaivaus. Kuuden selvän koekaivauskohteen lisäksi tarvetta lisätutkimuksiin arvioitiin olevan Talpelin Sepänniemessä sekä Karnaisten Lähdemäen tilan alueella ja Koivulan pohjoispuolella olevan kesämökin pihapiirissä.

Tutkimusohjelma laadittiin siten, että Lohjan Harvakkalanlahdessa tehtäisiin kuukauden mittainen tasokaivaus ja muilla kohteilla tehtäisiin yhteensä seitsemän viikon mittainen jakso koekaivauksia jatkotutkimustarpeiden määrittelyä varten. Harvakkalanlahden kaivausta johti FM Sirpa Leskinen ja koekaivauksia Petro Pesonen. Kaivauksia tehtiin Harvakkalanlahden lisäksi lopulta yhdeksässä kohteessa. Suunnitelmasta jäivät puuttumaan lopulta Karnaisten Lähdemäen kaivaus sekä Talpelin kylätontin kaivaus, sillä molemmissa kohteissa maanomistajat olivat hyvin vastahakoisia kaivaussuunnitelmia kohtaan. Talpelin kylätontilla tultaneen tekemään vielä koekaivaus ennen linjan rakentamista.

Koekaivaukset aloitettiin juhannuksen jälkeen 23.6.2003 ja viimeinen kaivauspäivä oli 1.8.2003. Kaivaukset etenivät suurin piirtein idästä länteen. Ensimmäisenä tehtiin kaivauksia *Karhumäen/Ribackenin* lähistöllä 23.-27.6, seuraavaksi siirryttiin *Hevoshaanpellon* löytöpaikalle, jossa kaivaukset olivat 30.6.-3.7. Kolmantena kohteena oli Koivulan kesämökin piha, joka nimettiin kaivausten aikana *Hossanmäeksi*. Kaivaukset mökin pihalla kestivät vajaa kaksi päivää, 3.-4.7, jonka jälkeen siirryttiin *Karnaisten kylätontin Setolan* alarinteelle, ajaksi 7.-15.7. Karnaisten jälkeen siirryttiin Talpelaan, jossa kaivettiin *Isotalon* kivikautisen asuinpaikan tuntumassa kahtena päivänä, 16 ja 18.7, ja *Sepänniemessä* myös kahtena päivänä, 18 ja 21.7. Viimeisenä lohjalaisena kohteena oli *Lempola*, jossa kaivaukset kestivät vajaa neljä päivää, 22.-25.7. Muutamana päivänä koekaivausryhmä kävi auttamassa samaan aikaan käynnissä olleita Harvakkalanlahden kaivauksia - samalla koekaivausten johtoryhmälle tuli tilaisuus kaivauskoordinaatiston luontiin seuraaville kohteille. Lohjan jälkeen kaivettiin vielä kahdella kohteella Nummi-Pusulassa, *Näpönsuon* kivikautisella asuinpaikalla 28.-31.7 ja viimeisenä *Sipilä 1:n* löytöpaikalla 31.7.-1.8.

Kaivausten henkilökunta koostui kolmesta arkeologista, kaivaustenjohtajana Petro Pesonen, piirtäjänä FM Petteri Pietiläinen ja tutkimusavustajana fil.yo Miikka Tallavaara. Kaivajina oli arkeologian

¹ VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Lahnajärvi-Oittila (Sammatti, Nummi-Pusula ja Lohja), VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Oittila-Lempola (Lohja). Inventointikertomukset Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

² VT 1 moottoritielinjauksen inventointi välillä Muurla-Lahnajärvi.

opiskelijoita kerrallaan 6-8 henkilöä. Kaivajat olivat: Trevor Doyle (23.6.-1.8), Esa Heinonen (28.7.-1.8), Maija Holappa (23.6.-18.7), Sanna Kivimäki (24.7.-1.8), Teemu Korpijärvi (23.6.-23.7), Jaana Koskela (23.6.-23.7), Maija Kärki (23.6.-30.7), Henna Niemi (23.6.-1.8), Meri Varonen (24.7.-1.8) ja Tuija Väisänen (24.7.-1.8). Sää oli kaivausten aikana enimmäkseen lämmin, välillä varsin helteinen - etenkin heinäkuun viimeisinä päivinä. Välillä helle purkautui kovina ukkosina, mutta sadetta ei kuitenkaan saatu kovin usein. Sateen sijaan muu luomakunta pyrki häiritsemään tutkimuksia, milloin minkäkin vitsauksen muodossa. Ongelmana olivat mm. muurahaiset, ampiaiset ja käärmeet.

Kaivausten jälkityöt on tehty talvella 2004. Miikka Tallavaara on puhdistanut löydöt, tehnyt erilaisia luetteloita sekä valmistellut valokuvia kertomuskuntoon. Petteri Pietiläinen on piirtänyt kartat. Petro Pesonen on luetteloinut löydöt ja kirjoittanut kaivauskertomukset, joita koekaivauksista on siis tehty yhdeksän kappaletta, kustakin tutkitusta kohteesta erikseen.

Helsingissä 15.3.2004

Petro Pesonen, FL

3. Karnaisten kylätontti, Setola

Karnaisten kylä sijaitsee Lohjalla, Routiosta Kisakallioon johtavan tien varrella, Hiidenvedestä Lohjanjärveen laskevan Koivulanselän eli Vesvuon ja Hormajärven Sairavanlahden välisellä kannaksella. Kylän halki kulkevan tien nimi on nykyään Kisakalliontie. Keskeiset osat historiallista Karnaisten kylää muodostuvat Koivulan ja Setolan pihapiireistä sekä Setolan länsipuolella olevista pienempien talojen tonteista. Koivulan ja Setolan mäkien välillä on alava, savipohjainen laakso, joka on kauan ollut viljelyksessä.

Moottoritien linjaus tulee muuttamaan Karnaisten kylän maisemaa merkittäväällä tavalla. Nelikais-tainen tie ylittää Hossansalmen, jonka länsipuolelle, Koivulan tilan pohjoispuolelle, tulee Karnaisten eritasoliittymä. Liittymän länsipuolella olevan Koivulanselän eteläinen lahti täytetään, samoin osa Koivulan ja Setolan välisestä laaksosta (Hevoshaanpelto). Moottoritie kulkee välittömästi Setolan itärinteen alapuolelta ja Rakuunannummen peltoalueen halki ylittäen nykyisen Kisakalliontien, jonka länsipuolella oleva Lähdemäen tila tulee jäämään kokonaan tien alle. Lähdemäen tilan länsipuolella olevan Lehmihaan kallioon louhitaan tunneli. Erityisesti laakson peltomaisema tulee muuttumaan, koska tien reunaan rakennetaan peräti 3-7 metriä korkea meluvalli. Samoin Koivulanselältä käsin näkymät ovat vanhasta merkittävästi poikkeavat, koska tien laitaan tulee meluaitaa ja melukaidetta vedelle päin. Ainoa kohta, josta autoilija tulee näkemään Karnaisten laakson on noin 300 metrin pituinen tienpätkä heti eritasoliittymän länsipuolella.³

Karnaisten kylä on mainittu historiallisissa lähteissä ensimmäisen kerran jo vuonna 1404 ja molemmat Karnaisten merkittävimmistä taloista, Koivula ja Setola, ovat olleet aatelisten rälssitiloina 1500-1700 -luvulla, mm. marski Klaus Flemingin hallussa.⁴ Nykyään Setola on autiotila ja Koivula on maatilamatkailukäytössä. Kuninkaankartastossa v. 1776-1805 ja isojakokartassa v. 1788 kylän taloja on merkitty Setolan paikalle ja sen länsi- ja lounaispuolelle (kartta s. 17). Lisäksi taloja on ollut Rakuunannummen pohjois- ja koillispuolella.⁵ Isojakokartasta selviää myös teiden kulku 1700-luvun lopulla, mikä poikkeaa Karnaissa hieman nykyisestä. Nykyinen tie on oikaistu Setolan kohdalla ja vanha tie on mennyt Setolan lounaispuolella olevan kumpareen kierteen sen länsilaidalta. Tämä linjaus on nykyäänkin näkyvissä maastossa.⁶ Jantoniemen tienristeys lienee ollut samalla paikalla kuin nykyäänkin, vaikka se isojakokartan pohjalta tehdyssä yleiskartassa (kartta s. 17) näyttäisikin olevan hieman pohjoisempina kuin nykyään. Vanhan kartan asemointi nykyisen peruskartan päälle ei onnistu aivan täsmällisesti. Pellot näyttävät olleen pääosin samoilla paikoilla 1700-luvulla kuin nykyisinkin, vaikkakin esim. Hevoshaanpelto on vielä 1700-luvun lopulla ollut pienempi.

Setolanmäellä on nykyään viisi rakennusta: kunnostettu ja käytössä oleva talousrakennus, vanha raunioitunut päärakennus, toinen vielä pystyssä oleva päärakennus, kesken jäänyt erittäin suurikokoinen uudisrakennus sekä vanha, pieni talousrakennus. Raunioitunut päärakennus on tiilirunkoinen ja kyläläisten mukaan se on hyvin vanha ja joutunut rappiotilaan vasta 1940-1950 -luvulla (ks. diat 125460: 41-43, kuvat 38-40). Lisäksi mäellä on rakennusten perustuksia ja kivikasoja. Itse Setolanmäkeä tielinjaus ei uhkaa, vaan vaarassa on ainoastaan mäen itäinen, pelloille jyrkähkösti laskeutuvan alarinteen metsikkö, jossa inventoinnin yhteydessä havaittiin erilaisia rakenteiden jäännöksiä. Metsikön aluskasvillisuus on aika vähäistä, jonkin verran taikinamarjapensasta, jänönsalaattia (*Mycelis muralis*), saniaisia ja lehtipuiden taimia. Puusto on sekametsää. Maaperä on savimultaa, jossa on joitakin pieniä maakiviä siellä täällä.

³ Valtatien I (E 18) rakentaminen moottoritienä välillä Oittila-Lempola, Lohja. Suunnitelmaportit plv. 108000-109000 ja 109000-110600. SCC Viatek Oy 2001.

⁴ Heikki Ylikangas 1973: Lohjalaisten historia, s. 62-64; Gabriel Rein 1944: Lohjan historia I.

⁵ Timo Alanen & Saulo Kepsu 1989: Kuninkaankartasto 1776-1805; Isojakokartta Lohja 14:I vuodelta 1788 Maanmittauslaitoksen kartta-arkistossa.

⁶ Museonjohtaja Eero Ahtela, suull. tiedonanto heinäkuussa 2003.

Metsikössä on siellä täällä myös joitakin tulesa pahoin vaurioituneita tiiliä näkyvissä maan pinnalla. Varsinaisia rakenteita ovat erilaiset kuopat ja kummut. Laajin rakennelma on noin 10 m halkaisijaltaan oleva kahden kuopan ja kivi-/tiilikummun muodostama kokonaisuus mäen ylärinteessä, pellon reunasta noin 30 metrin päässä. Tästä 10 metriä alas pellolle, koilliseen päin on maakuoppa, jossa on alarinteeseen suuntautuva kapea "ränni". Kuoppa on hieman soikeahko, rinteeseen vastainen, 3,5-4 metriä pitkä ja 3-3,5 metriä leveä, ränni on kooltaan n. 0,5 x 2 m. Samanlainen kuoppa löytyy myös 10 metriä em. kuopasta etelään. Näiden kuoppien välissä, mutta lähempänä pellon reunaa on vanha hiekkakuoppa. Yksi rakenne on erillään em. kuopista ja kummuista. Se on halkaisijaltaan n. 4,5 m ja korkeudeltaan n. 70 cm oleva kiven- ja tiilensekainen kumpu suurimmasta kuoppa-kumpu-ryhmästä 30 metriä etelään lähellä Hevoshaanpellolle johtavaa pelto- ja mökkitietä. Röykkiön takana on kuoppa.

Muuallakin Karnaisten vanhan kylän alueella olisi varmasti merkkejä vanhasta asutuksesta, mutta lähemmin käytiin inventoinnin aikana katsomassa vain Koivulan ja Lähdemäen pihapiirejä. Lähdemäessä ei havaittu mitään, mutta Koivulan eteläpuolella, n. 200 m päärakennuksesta etelään olevan metsäkumpareen itälaidalla havaittiin kumpare-kuopanne -rakenne, joka lienee vanha tulisija. Lisäksi alempana rinteessä erottui selvää terassointia. Paikalla lienee ollut joskus talo.

4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka

Koska tiesuunnitelman mukainen läjitys oli ulottumassa aivan metsikön reunaan, koekaivausten tarkoituksena oli selvittää ulottuuko muinaisjäännös tänne asti ja jos ulottuu, niin ovatko jatkotutkimukset tarpeen paikalla. Lisäksi pyrittiin saamaan selville, mistä muinaisjäännöksessä on kyse eli selvittämään mahdollisuuksien mukaan sen funktio ja ajoitus, koska kumpikaan asia ei ollut täysin selvillä inventoinnin perusteella. Alustavana arviona oli, että rakennelmat olisivat historialliselta ajalta (ehkä 1700-luvulta) ja että ne liittyisivät ehkä kalkinpoltoon tai vastaavaan pienteolliseen toimintaan.

Kaivauksen koordinaatisto laadittiin pääilmansuuntien mukaan siten, että peruslinjan $x=200$ suunnaksi tuli 100 gon. Koordinaatistossa x -koordinaatti kasvoi pohjoiseen ja y -koordinaatti itään. Korkeuspiste siirrettiin kolmiomittauspisteeltä Setolanmäen päällä olevalta niityltä. Piste on merkitty peruskartaan ja sen korkeus on 51,42 m mpy. Kaivauksella käytettiin kiintopisteenä kaivausalueen I vierellä olevaa kiveä. Kiintopisteen korkeus oli 47,45 m mpy.

Kaivaus aloitettiin paaluttamalla metrin leveä ja seitsemän metriä pitkä koeoja (kaivausalue 1) pohjoisimman kuopan keskelle itä-länsisuuntaisena siten, että oja ulottui kuopan molempien reunojen ylikin. Alue 2 laadittiin eteläisemmän kuopan kohdalle pohjois-eteläsuuntaisena metrin leveänä ja neljä metriä pitkänä ojana, jolloin se ulottui vain eteläisemmän reunan yli. Kaivausalue 3 avattiin koekuopan 190/300 ympärillealukseksi 2 x 4 metrin suuruiseksi, mutta sitä laajennettiin useaan otteeseen. Ns. koillisen laajennuksen laajuudeksi tuli 4 m^2 ja läntisen laajennuksen 4 m^2 . Koekuopat kaivettiin 1 x 1 m kokoisina ja niitä tehtiin yhteensä 8 kappaletta, joista yksi siis päättyi lopulta alueeksi 3. Yhteensä kaivettiin 34 m^2 .

Ensimmäisenä kaivausalueelta 1 poistettiin karikekerroksen lehdet ja sammal, samalla kun maata otettiin pois muutaman sentin kerros. Sen jälkeen kaivettiin lapioin ja lastoin kaksi 5 cm kerrosta, joiden välillä tarkastettiin onko maaperässä näkyvissä mitään muutosta. Nämä muodostivat yhdessä kerroksen I. Samalla tavalla kaivettiin myös toiset kaksi 5 cm kerrosta (krs. 2). Tämän jälkeen ainoastaan kuopan keskiprofiilin viertä kaivettiin lapiolla syvemmäksi profiilipiirrosta varten. Alue 2 kaivettiin samalla periaatteella, ja myös täällä keskiprofiilin vierustaa kaivettiin profiilipiirrosta varten jonkin verran syvemmäksi. Alueella 3 edettiin hieman toisella tavalla, sillä ensimmäinen kai-

vauskerros oli paksuudeltaan peräti 10 cm, koska se haluttiin saattaa samaan tasoon, mihin koe-kuoppa 190/300 oli jätetty. Kerros 2 oli paksuudeltaan 5 cm ja kerros 3 taas hivenen enemmän, 5-7 cm. Kerrokset 4-5 kaivettiin 5 cm:n paksuisina. Tämän jälkeen alueelle kaivettiin vain kaksi pitkää ja kapeaa syvennystä, joilla selvitettiin alueen halki kulkevan tiilimurskaisen tumman maan ojan rakennetta. Alueelta 1 ja alueelta 2 on piirretty sekä profiili- että tasokarttoja ja alueelta 3 kaikista tasoista tasokartat. Koekuopat kaivettiin pääasiassa 10 cm kerroksissa, paitsi koekuoppa 190/290, jota kaivettiin ohuemmissakin kerroksissa ja sitä myös dokumentoitiin välillä piirtämällä ja valokuvaamalla.

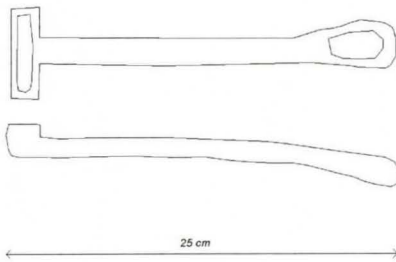
Setolan yleiskartta on tehty "käsipelillä" rullamitan, bussolin ja linjakeppien avulla. Apuna on käytetty tiesuunnitelmakarttaa, josta on mm. piirretty läpi korkeuskäyrät ja Setolan rakennusten sijainnit (s. 18). Lisäksi on valmistettu "historiallinen" yleiskartta, johon on sijoitettu nykyisen peruskartan päälle vuoden 1788 isojakokartan tietoja (s. 17).

Koekuoppien löydöt otettiin talteen kuoppakohtaisesti, mutta kaivausalueella noudatettiin ruutu- ja kerrosjärjestelmää, jossa kaivausruutu oli 1 x 1 m:n kokoinen ja kerros vaihtelevasti 5-10 cm:n paksuinen (ks. edellä). Kaikkia löytöjä ei otettu talteen, vaan savikuonaa ja tiilimurskaa otettiin lähinnä näytteeksi. Myöskin alueen 3 puujäännöstä otettiin vain pala ajoitusnäytteeksi. Muut löydöt, kuten keramiikka ja rauta, pyrittiin ottamaan talteen. Tosin alueelta 1 löytynyttä isohkoa metalliesinettä ei sen ilmeisen resenttiyden vuoksi tuotu kokoelmiin. Saman kohtalon koki eräästä koekuopasta löydetty 10-penninen vuodelta 1970.

Kaivausten jälkeen kaikki kaivausalueet ja koekuopat täytettiin ja maisemoitiin.

5. Kaivaushavainnot

5.1 Kaivausalue 1

Diat 125460: 1-6, kuvat 1-8, kartat s. 19-21, KM 2003120: 1-6, 23

Kaivausalueen 1 koko oli 1 x 7 metriä. Se laadittiin kuopanteen halki kulkevaksi koeojaksi. Kerrosta 1 kaivettaessa varsinkin kuopan itäpäässä oli runsaasti savikuonaa ja palanutta savea. Keskellä, ruudussa 200/303 oli joitakin kiviä, jotka olivat irtonaisina löyhässä maassa. Länsipäässä tuli kova pohjasavi vastaan jo 10 cm syvyydellä. Maaperä oli pinnemmalla

pehmeämpää savimultaa. Ruudusta 200/305 löytyi rautaesine, jota ei otettu talteen. Esineestä on piirretty oheinen luonnos. Esine vaikutti hyvin resentiltä. Kerroksesta 2 otettiin talteen "diagnostisia" savikuonan paloja lähinnä alueen itäpäästä. Tällaisia kuonaantuneita tiilenpaloja tuli lähes koko alueelta jonkin verran aivan länsipäätä lukuunottamatta. Kerroksen 2 jälkimmäisen 5 cm aikana suurin osa alueesta "puhdistui" pohjasaveksi itäpäättä lukuunottamatta, jossa oli edelleen runsaasti savikuonaa. Myös ojan keskellä kivien alta tuli puhdasta savea. Kävi myös ilmi, että kivet eivät olleet lainkaan pohjasavessa vaan sen päällä olleessa löyhässä kerroksessa. Ojan keskellä oli hieman jo maan pinnallekin näkynyt suuri kivi, joka paljastui kaivauksen kuluessa kuitenkin kuonaantuneeksi savi-, kivi- ja tiilimöykkyksi, jossa osa savesta oli kuumuuden vaikutuksesta lasittunutta (kuvat 4-5, diat 125460: 2-3). Ojan pohjalta saatiin vielä hiilinäyte (näyte 2) koordinaattipisteestä $x=200.10$, $y=303.00$, joka on ajoitettavana Helsingin yliopiston radiohiiliajoituslaboratoriossa. Löytöinä alueelta talletettiin palanutta savea, savikuonaa ja tiiltä.

Kaivauksesta huolimatta kuopan tulkinta jää avoimeksi. Savenottokuopasta ei mitä ilmeisimmin ole kyse, sillä voimakkaasti palanut "uuninpohjakivi" ja savikuonan palat viittaavat paikalla vallinneeseen korkeaan lämpötilaan. Mitään varsinaisia rakennelmia kuopassa ei kuitenkaan tuntunut olleen. Mahdollinen selitys voisi olla jokin tiilenpolttoon liittyvä toimi.

5.2 Kaivausalue 2

Diat 125460: 7-10, kuvat 9-13, kartat s. 22-23

Kaivausalueen 2 laajuus oli 1 x 4 metriä ja alueen 1 tapaan myös sen tarkoituksena oli selvittää kuopanteen rakennetta ja funktiota. Ensimmäisessä kaivauskerroksessa koko alueella oli savimultaa pohjoispäätä lukuunottamatta, jossa oli heti kosteaa, tiivistä savea vastassa. Toisessa kaivauskerroksessa havaittiin aivan alueen keskellä hieman tiilenkappaleita, muuten mitään erityistä ei havaittu. Vasta profiilia syvennettäessä havaittiin, että keskelle muodostui vajaa 2 metriä leveä kuoppa, jossa oli pari tiilimurskakerrosta. Kuoppa on ollut n. 1 metrin syvyinen. Parhaiten kuopan rakenne käy ilmi profiilipiirroksista (s. 23). On ilmeistä, että suurin osa kuopan varsinaisesta rakenteesta jäi koeojan ulkopuolelle, sen länsipuolelle. Alueelta löytyi pelkästään tiiliä ja tiilimurskaa, joita ei otettu lainkaan talteen.

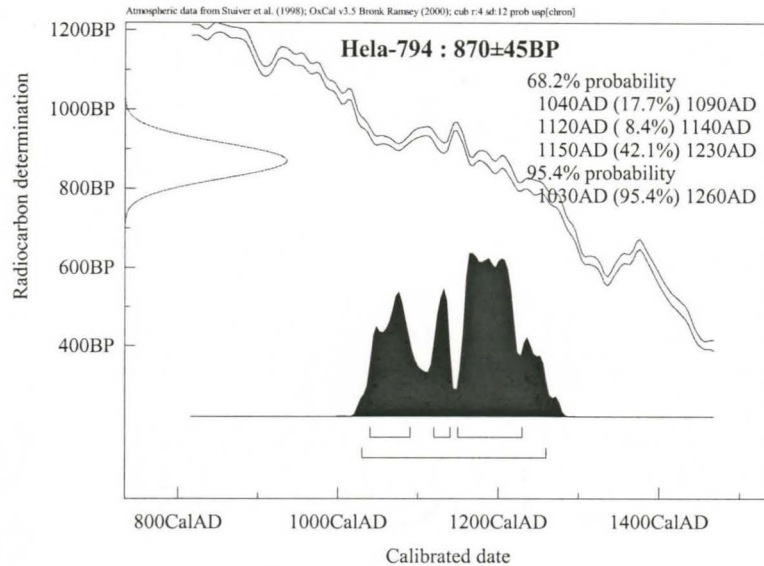
Rakenteen tulkinta on jälleen vaikeaa pelkän kapean koeojan perusteella. Tiilimurska ja tiilet tummassa savessa voisivat viitata mahdollisesti tiilenpolttoon. Kyseessä ei liene mikään rakennuksen kellarin pohja tms.

5.3 Kaivausalue 3

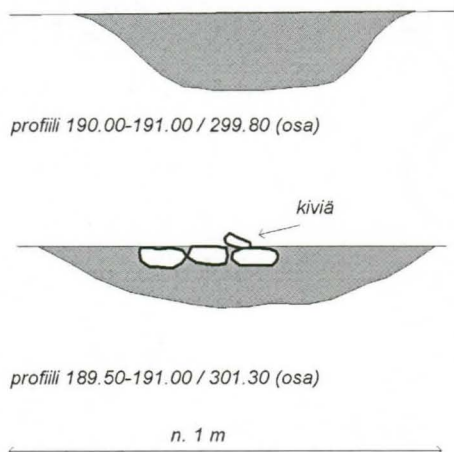
Diat 125460: 11-35, kuvat 14-32, kartat s. 24-29, KM 2003120: 7-17, 22

Kaivausalue 3 avattiin aluksi 2 x 4 metrin laajuisena koekuopan 190/300 eteläpuolelle, koska kuopasta tuli runsaasti tiilimurskaa ja tiiliä. Koekuoppa ja kaivausalue olivat välittömästi kaivausalueen 2 ja kuopanteen vieressä, ylärinteen puolella. Kaivausaluetta laajennettiin myöhemmin sekä länteen (4 m^2), että koilliseen (4 m^2), jolloin siitä tuli yhteensä 16 m^2 .

Kerroksessa 1 tiiliä löytyi runsaimmin ruuduista 189-190/300, samoin molemmista laajennuksista. Peruskaivausalueen eteläosa osoittautui koko kaivauksen ajan tyhjimmäksi osaksi ja sitä kaivettiin lopulta pohjoisosaa vähemmän. Kerroksessa 2 alueen pohjoispäässä todettiin tiilimurskasta, tiilistä ja kalkkikivistä koostuvaa rakennelman jäännettä suuren maakiven länsipuolella. Tämän kerrostuman alla, kerroksessa 3, havaittiin ristikkäin olevia puujäänteitä, jotka näyttivät muodostavan sivuilmansuuntiin suuntautuvan jonkinlaisen kehyksen, josta puuttui lounaisseinä. Kehyksen koko oli n. 1 m x 70 cm. Pällekkäisiä puita ei kehyksessä näyttänyt olevan, ainoastaan yksi puu sivullaan. Lisäksi puujäänteitä havaittiin hieman pinnemmalla molemmissa laajennuksissa ja vielä hieman syvemmällä heti kehyksen koillispuolella. Vaikutti joka tapauksessa siltä, että puut olivat pohjasaven päällä ja tiili- sekä kalkkimurska niiden päällä. Puujäännettä otettiin talteen radiohiiliajoitusta varten (näyte 1). Ajoitustulos (Hela-794) $870 \pm 45 \text{ BP}$ on kalibroituna 1040-1230 AD, ts. ristiretkiaikainen.

Laajennukset avattiin peruskaivausalueen ympärille, koska haluttiin selvittää oliko puu-, tiili- ja kalkki (laasti?) rakennelmassa kenties kyse rakennuksesta, jonka seinälinjoja saattaisivat määrittää suuret maakivet, joiden eteläpuolella ei juurikaan tiili- ym. havaintoja ollut. Mahdollisen rakennuksen pohjan todentaminen olisi vaatinut kuitenkin vielä laajemman kaivauksen erityisesti länteen päin. Sinänsä mitään estettä rakennuksen sijainnille ei tässä ole, sillä tähän muodostuu juuri pienelle rakennukselle sopiva tasanne. Koilliselta laajennusalueelta löytyi selvä tiilikasa, aivan alueen itäreunasta, joka näkyi etenkin tasoissa 2-3. Samoin läntisellä laajennusalueella oli sen pohjoisreunalla tiilikasa, kalkkikiven palasia, kalkkijauhoa ja osittain sintraantunutta savikuonaa. Tiilikasan alta alkoi kerroksessa 4 paljastua kivirakennelma, jossa oli ainakin pari pystyynasetettua laakaa ja niiden itäpuolella muutamia hyvin palaneita savikuonan palasia, jotka näyttivät löydettyessä rautakuonalta. Kivet tuntuivat muodostavan laatikkoa muistuttavan rakennelman.

Kerrosta 5 kaivettaessa alkoi puhtaasta pohjamaasta erottua ojamainen, suunnilleen itä-länsisuuntainen, tumman maan kuvio, jossa oli jonkin verran kiviä ja tiiliä. Se näytti päättyvän kaivausalueen itäreunan suureen maakiveen. Leveyttä kuviolla oli vajaa metri ja pituutta n. 4,5 metriä - lännessä se jatkui kaivausalueen ulkopuolelle. Kaivaus lopetettiin siihen, että ojan halki kaivettiin kahteen kohtaan kapea koeoja, josta näkyi ojan halkileikkaus. Ensimmäinen 20 cm leveä kaivanto kaivettiin koordinaattien $x=190.00-191.00$, $y=299.80-300.00$ kohdalle ja toinen yhtä leveä koordinaattien $x=189.50-191.00$, $y=301.30-50$ kohdalle. Ensimmäisen profiilin

kohdalla oja jatkui vielä 20 cm tasoa 5 syvemmälle ja toisen kohdalla 15 cm tasosta 5 alaspäin.

Kaivausalueen 3 löydöt olivat pääasiassa savikuonaa ja tiilen kappaleita, joita otettiin vain näytteeksi talteen. Lisäksi löytyi vain yksi taottu rautanaula ja rei'itetty nahan palanen. Tiilet olivat paksuudeltaan keskimäärin 60 mm ja leveydeltään 135 mm. Pituutta ei saatu mitattua, koska yhtään niin ehjää tiiltä ei löydöissä ollut. Tiilissä oli runsaasti heinistä jääneitä painaumuksia ja sekoitteena oli pieniä kiviä. Osa tiilistä oli varsin epämuotoisia, ilmeisesti poltossa epäonnistuneita kappaleita.

Oja, laatikkomainen kivirakennelma, puukehikko, tiilimurska ja kalkkikiven palat viittaavat paikalla olleen paljonkin toimintaa, mahdollisesti siinä on jopa ollut rakennus. Sen funktio jää kuitenkin epävarmaksi, mahdollisesti se kuitenkin voisi liittyä tiilenpolttoon, koska löydöissä on epämuotoisia tiilenkappaleita. Alkeellisessa poltossa lähellä tulta olevat tiilet ylikypsyvät ja kauempana olevat taas alipaistuvat. Jälkimmäiset saattavat näkyä maastossa rusehtavana "palaneena" savimassana tai erittäin huono- ja heikkolaatuisina tiilinä. Kalkin esiintyminen samassa yhteydessä voivat johtua siitä, että tiiliä ja kalkkia on poltettu samoissa uuneissa. Tästä on tietoja myöhemmältä ajalta. Kalkinpolttoon viittaa myös se, että paikalla oli kalkkikiven (louhittuja?) kappaleita ja sekoitteetonta kalkkijauhoa, ei muurauksesta kertovaa kalkkilaastia, jossa olisi sekoitteita. Jos kyseessä on keskiaikaisen tiili- ja/tai kalkkiuunin jäännös, on se ensimmäinen varma laatuaan.⁷

Puukehikon puiden ajoitus ristiretkiaikaiseksi asettaa koko muinaisjäännöksen varsin mielenkiintoiseen valoon. Vaikka oletettaisiinkin puun olleen jo kaadettaessa vanha, rakennelma ajoittuu silti todennäköisesti vähintäänkin varhaiskeskiaikaiseksi, 1300-1400 -luvulle. Jos paikalla on valmistettu tiiliä, on ajoitus tälle toiminnalle hyvin vanha. Setolan raunioitunut päärakennus on osittain tiilirakennus ja siinä käytetyt tiilet näyttäisivät olevan samanlaisia kuin kaivauksessa löydetty. Voisikin ajatella, että nämä asiat liittyisivät yhteen. Lohjan kirkko on rakennettu vasta 1500-luvun alussa, joten sen rakentamiseen tiilenpoltto ei ajoituksellisesti kovin hyvin sovi.⁸

5.4 Koekuopat

Diat 125460: 36-40, kuvat 33-37, kartta s. 30, KM 2003120: 18-21, 24

Koekuoppia kaivettiin kahdeksan kappaletta, yksi niistä johti kaivausalueen 3 perustamiseen, joten sitä ei käsitellä tässä sen enempää. Koekuopat olivat kooltaan 1 x 1 metriä.

Koekuoppa 171/289. Kuopassa oli 5 cm multakerros, jonka alla 20 cm harmaata hienoa hiekkaa ja pohjalla keltaista hienoa hiekkaa. Kuoppaa kaivettiin 40 cm syvyydelle ja siitä löytyi *pari palaa fajanssia ja pala luuta* harmaan hiekan kerroksesta.

Koekuoppa 167/299. Kuopassa oli 10 cm multakerros, sitten 20 cm harmaata hienoa hiekkaa ja pohjalla keltaista hienoa hiekkaa. Kuoppaa kaivettiin 45 cm syvyydelle.

Koekuoppa 180/290. Pinnalla oli 20-25 tummanharmaa hiekkakerros, jonka yläosaan sisältyy myös multakerros. Länsiosassa kuoppaa oli keltaista hiekkaa, itäosassa vaaleanharmaata tai vaaleankeltaista hiekkaa. Kuoppaa kaivettiin 45 cm syvyydelle.

Koekuoppa 180/300. Pinnalla 20 cm paksuinen tummanharmaa kerros, jossa oli sisällä useita tummempia hiilisiä raitoja. Sen alla oli vaaleankellertävä pohjahiesu, joka oli hienoa ja pölyistä. Kuoppa kaivettiin 30 cm syvyydelle.

Koekuoppa 190/290. Kuoppa tehtiin rinteeseen yläosassa olevan röykkiö-/kuopparakennelman kupeeseen, sen etelälaidalle. Kuoppa kaivettiin 5 cm:n kerroksissa ja sitä myös piirrettiin ja valokuvattiin välillä. Kuopassa oli runsaasti tiiliä ja halkaisijaltaan 10-20 cm kiviä. Ylimpänä oli kivensekainen multakerros paksuudeltaan 17-20 cm, sitten tiilijätekerros paksuudeltaan 10-25 cm, jossa murskaantunutta tiiltä osin muodottomaksi palaneena (ehjiä tiiliä ei lainkaan). Tiilijätekerros oli paksumpi kuopan länsiseinämässä. Tiilien alla oli 5-10 cm tummanharmaa, hiiltä sisältävä likamaakerros, jonka alla oli puhdas kova savi. Tiilikerroksen alta otetusta kerroksesta otettiin hiilinäyte (näyte 3), joka on ajoitettavana Helsingin yliopiston radiohiiliajoituslaboratoriossa. Kuoppaa kaivettiin 60 cm sy-

⁷ FM Karim Peltonen, suull. tiedonanto 4.3.2004.

⁸ Markus Hiekkänen 1994: The Stone Churches of the Medieval Diocese of Turku. *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja* 101, s. 231.

vyydelle. Kuopasta löytyi *rautanaula* ja lisäksi talteen otettiin *palanutta savea*, joka saattaa olla keramiikkaa.

Koekuoppa 200/290. Kuopassa oli pinnalla 15 cm savinen multakerros, jonka alta alkoi soransekainen hiekka. Kuoppaa kaivettiin 25 cm syvyydelle.

Koekuoppa 210/300. Pinnalla oli 20 cm savimultakerros, jossa oli kiviä. Sen jälkeen seurasi puhdas vaalea savi. Kuoppaa kaivettiin 30 cm syvyydelle.

6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritelinjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Setolan tilan itäpuolella olevaa historiallisen ajan muinaisjäännöstä tutkittiin seitsemän päivän ajan 7.-15.7.2003. Tavoitteena oli selvittää muinaisjäännöksen ajoitusta, funktiota ja ennen kaikkea sitä, tuleeko VT 1 moottoritelinjaus rakennelmineen ulottumaan muinaisjäännösalueelle. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Setola on osa Karnaisten vanhaa kylää, josta ensimmäiset historialliset lähteet ovat jo 1400-luvulta. Tila on toinen kylän suurista taloista ja se on ollut mm. marski Klaus Flemingin hallussa. Tutkittu muinaisjäännös sijaitsee tilan itäpuolella olevassa metsikössä, jonka editse moottoritie tulee kulkemaan. Metsässä on joukko kuoppia ja tiili- sekä kivistä kiviä. Kaivauksilla tutkittiin kahta tulevaa moottoritietä lähellä olevaa kuoppaa koeojin ja tehtiin kolmas kaivausalue toisen kuopan viereen tasamaalle. Lisäksi kaivettiin koekuoppia. Yhteensä Setolassa kaivettiin 34 m².

Paikalla tutkitut rakenteet kertonevat tiilen- ja kalkinpoltosta. Kuonaantunut savi ja tiilimurska ovat merkkejä alkeellisesta tiilenpoltosta, jossa hukkaprosentti oli vielä aika suuri. Kuonaantuneet palat ovat olleet lähinnä tulta. On mahdollista, että tiiliä ja kalkkia poltettiin samoissa uuneissa. Tasamaan kaivausalueella tiilimurskan alla ollut puukehikko ajoitettiin radiohiilimenetelmällä. Tulos, 870 +/- 45 BP (Hela-794), viittaa esihistoriallisen ajan lopun toimintaan paikalla, mutta saattaa johtua siitäkin että rakenteessa on käytetty vanhaa puuta. Setolan rakennelmat ajoittunevat vanhan puun mahdollisuuden huomioon ottaen 1300-1400-luvulle. Mahdollisesti tiilenpolttopaikalla on jotain tekemistä myös Setolan raunioituneen vanhaan päärakennuksen kanssa, joka on osittain tehty samanlaisista tiilistä kuin mitä kaivauksilla löydettiin.

Muinaisjäännösalue ei näytä ulottuvan pellolle saakka, johon tiesuunnitelman mukaan on tulossa peräti seitsemän metriä korkea meluvalli ja sen ja pellon reunan väliin vielä kapea läjitysalue. Pellon reunasta on matkaa lähimpään maan pinnalle näkyvään rakennelmaan vain vajaa 15 metriä, joten on tarpeen korostaa, että tien rakentamisen aikana on syytä noudattaa varovaisuutta. Myös maanomistajan tulee ottaa muinaisjäännös huomioon esim. mahdollisissa metsänhoidollisissa toimenpiteissä. Tiesuunnitelma ei kuitenkaan aiheuta kohteella jatkotutkimustarvetta. Tieteellisin perustein kohteella sen sijaan kannattaisi tehdä lisätutkimuksia rakenteiden tarkemman luonteen ja ajoituksen selvittämiseksi. Hyvin mielenkiintoista olisi myös selvittää, onko Setolan raunioitunut päärakennus tehty paikan päällä valmistetuista tiilistä.

Negatiivi- ja kuvaluettelo

Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

KuvaMV/Rho Aihe, suunta

Pvm

1	125459:1	Alue 1 (koeoja 1) paalutettuna. W-E.	24.6.
7	125459:2	Aluetta 1 (koeojaa) kaivetaan (krs. 1). W-E.	7.7.
2	125459:3	Alue 1, taso 1. W-E.	7.7.
8	125459:4	P. Pietiläinen piirtää alueen 1 tasoa 1.	7.7.
3	125459:5	Alue 1, taso 2. W-E.	8.7.
4	125459:6	Alue 1. Keskellä ollut "uuninpohjakivi".	8.7.
5	125459:7	Alue 1. Yksityiskohta kuonaantuneesta tiilestä.	8.7.
33	125459:8	Koekuoppa 190/290 10 cm:n syvyydessä. S-N.	8.7.
14	125459:9	Alue 3, taso 1. Panoraama (1/2). W-E.	8.7.
14	125459:10	Alue 3, taso 1. Panoraama (2/2). W-E.	8.7.
15	125459:11	Alue 3, taso 1 ruudut 189-190/300, joissa kalkkia ja tiiltä. S-N.	8.7.
11	125459:12	Alueen 2 kerrosta 1 kaivetaan. S-N.	8.7.
34	125459:13	Koekuoppa 190/290 15 cm:n syvyydessä. S-N.	8.7.
	125459:14	Alue 3, taso 2. S-N.	9.7.
18	125459:15	Alue 3, taso 2. Panoraama (1/4). W-E.	9.7.
18	125459:16	Alue 3, taso 2. Panoraama (2/4). W-E.	9.7.
18	125459:17	Alue 3, taso 2. Panoraama (3/4). W-E.	9.7.
18	125459:18	Alue 3, taso 2. Panoraama (4/4). W-E.	9.7.
19	125459:19	Alue 3, taso 2. Puuta ruudussa 190/300. S-N.	9.7.
35	125459:20	Koekuoppa 190/290 18 cm:n syvyydessä. S-N	9.7.
9	125459:21	Kaivausalue 2, taso 1. N-S.	9.7.
16	125459:22	Alue 3, koillinen laajennus, taso 1. Panoraama (1/2) S-N	9.7.
16	125459:23	Alue 3, koillinen laajennus, taso 1. Panoraama (2/2) S-N	9.7.
25	125459:24	Alue 3. Puu- ja kalkkikivirakennetta kerroksessa 3 ruudussa 190/300. N-S.	9.7.
	125459:25	Alue 3, taso 3. S-N.	9.7.
22	125459:26	Alue 3, taso 3. Panoraama (1/2). W-E.	9.7.
22	125459:27	Alue 3, taso 3. Panoraama (2/2). W-E.	9.7.
23	125459:28	Puurakenne alueella 3 tasossa 3. S-N.	10.7.
24	125459:29	Puurakenne alueella 3 tasossa 3. W-E	10.7.
20	125459:30	Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Panoraama (1/2). S-N.	10.7.
20	125459:31	Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Panoraama (2/2). S-N.	10.7.
21	125459:32	Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Tiilikasa alueen E-reunassa. W-E.	10.7.
	125459:33	Alue 3, taso 4. S-N.	11.7.
26	125459:34	Alue 3, taso 4. Panoraama (1/2). W-E.	11.7.
26	125459:35	Alue 3, taso 4. Panoraama (2/2). W-E.	11.7.
27	125459:36	Alue 3, taso 4. Puurakenne. Panoraama (1/3). S-N.	11.7.
27	125459:37	Alue 3, taso 4. Puurakenne. Panoraama (2/3). S-N.	11.7.
27	125459:38	Alue 3, taso 4. Puurakenne. Panoraama (3/3). S-N.	11.7.
36	125459:39	Koekuoppa 190/290, profiili 191.00/290.00-291.00. S-N.	11.7.
37	125459:40	Koekuoppa 190/290, profiili 190.00-191.00-290.00. E-W.	11.7.
17	125459:41	Alue 3, läntinen laajennus, taso 1. S-N	11.7.
10	125459:42	Alue 2 profiili 185-189/305 S-N. Suunta E-W.	14.7.
30	125459:43	Alueen 3 länsilajennuksen kerrosta 3 kaivetaan. E-W.	14.7.
12	125459:44	Aluetta 2 täytetään.	14.7.

41	125459:45	Ryhmäkuva. Vasemmalta Petteri Pietiläinen, Miikka Tallavaara, Trevor Doyle, Teemu Korpijärvi, Maija Kärki, Henna Niemi. Edessä Maija Holappa ja Jaana Koskela.	14.7.
	125459:46	Alue 3 läntinen laajennus, taso 4. Panoraama (1/2). S-N	15.7.
	125459:47	Alue 3 läntinen laajennus, taso 4. Panoraama (2/2). S-N	15.7.
	125459:48	Alue 3 läntinen laajennus, taso 4. E-W.	15.7.
	125459:49	Alue 3 läntinen laajennus, taso 4. "Kivilaatikko". S-N.	15.7.
6	125459:50	Alue 1 täytettynä. W-E.	15.7.
13	125459:51	Alue 2 täytettynä. S-N.	15.7.
28	125459:52	Alue 3, taso 5. E-W	15.7.
29	125459:53	Alue 3, taso 5. Panoraama (1/2). S-N.	15.7.
29	125459:54	Alue 3, taso 5. Panoraama (2/2). S-N.	15.7.
31	125459:55	Aluetta 3 täytetään. W-E.	15.7.
38	125459:56	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.
39	125459:57	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.
40	125459:58	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.
32	125459:59	Alue 3 täytettynä. W-E.	15.7.

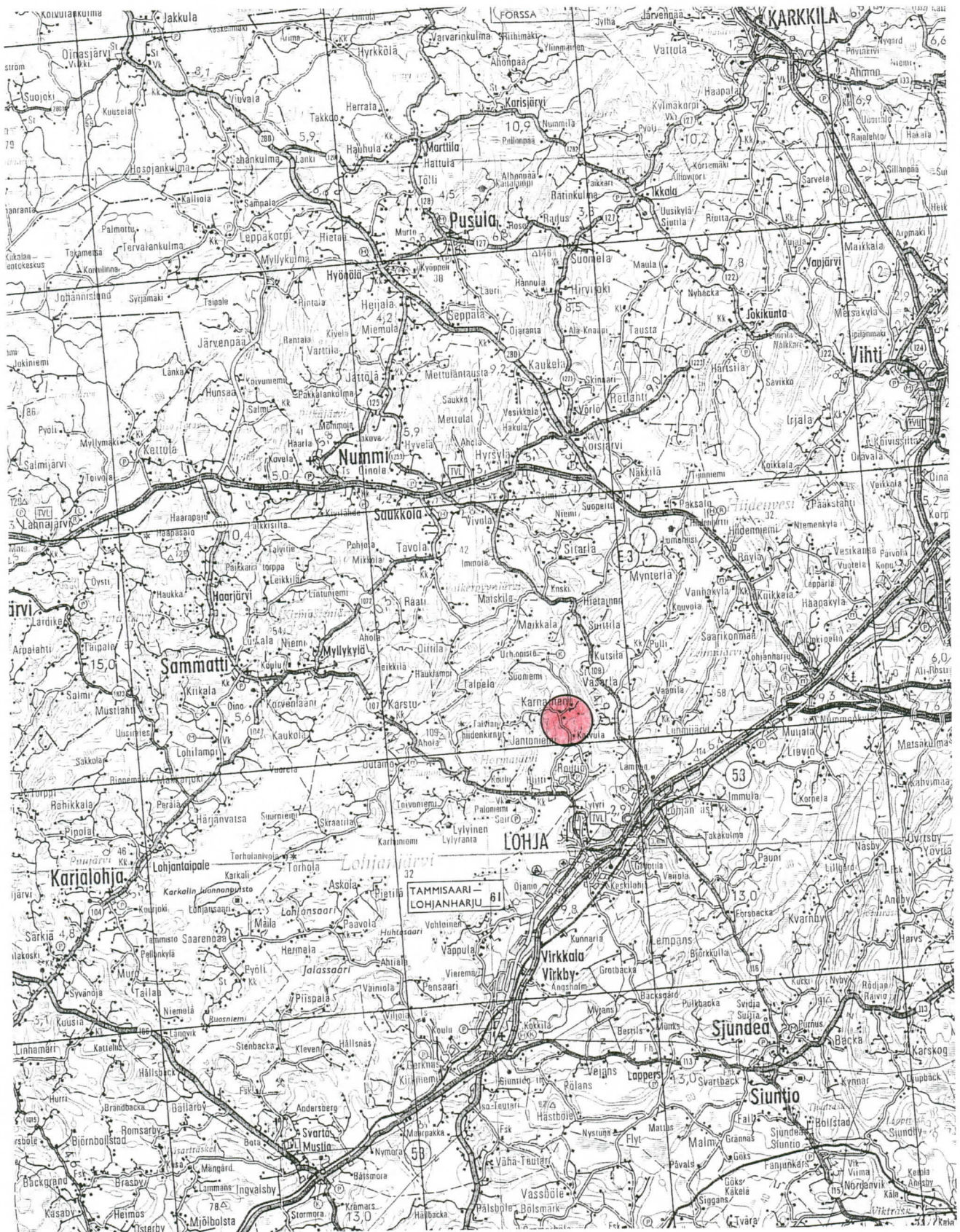
Dialuettelo

Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

MV/Rho	Aihe, suunta	Pvm
125460:1	Alue 1, taso 1. W-E.	7.7.
125460:2	Alue 1. Keskellä ollut "uuninpohjakivi".	8.7.
125460:3	Alue 1. Yksityiskohta kuonaantuneesta tiilestä.	8.7.
125460:4	Aluetta 1 (koeojaa 1) kaivetaan (krs. 1). W-E.	7.7.
125460:5	P. Pietiläinen piirtää alueen 1 tasoa 1.	7.7.
125460:6	Alue 1 täytettynä. W-E.	15.7.
125460:7	Kaivausalue 2, taso 1. N-S.	9.7.
125460:8	Alueen 2 kerrosta 1 kaivetaan. S-N.	8.7.
125460:9	Alue 2, profiili 185-189/305 S-N. Suunta E-W.	14.7.
125460:10	Aluetta 2 täytetään.	14.7.
125460:11	Alue 3, N-pääty, taso 1. W-E.	8.7.
125460:12	Alue 3, taso 1, ruudut 189-190/300, jossa kalkkia ja tiiltä. S-N.	8.7.
125460:13	Alue 3, koillinen laajennus, taso 1. S-N	9.7.
125460:14	Alue 3, läntinen laajennus, taso 1. S-N	11.7.
125460:15	Alue 3, taso 2. S-N.	9.7.
125460:16	Alue 3, taso 2, N-pääty. W-E.	9.7.
125460:17	Alue 3, taso 2. Puuta ruudussa 190/300. S-N.	9.7.
125460:18	Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. S-N.	10.7.
125460:19	Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Tiilikasa alueen E-reunassa. W-E.	10.7.
125460:20	Alue 3. Puu- ja kalkkikivirakennetta kerroksessa 3 ruudussa 190/300. N-S.	9.7.
125460:21	Alue 3. Puu- ja kalkkikivirakennetta kerroksessa 3 ruudussa 190/300. N-S.	9.7.
125460:22	Alue 3, taso 3. S-N.	9.7.
125460:23	Alue 3, taso 3. W-E.	9.7.
125460:24	Puurakenne alueella 3 tasossa 3. S-N.	10.7.
125460:25	Puurakenne alueella 3 tasossa 3. W-E	10.7.
125460:26	Alueen 3 puurakennetta kaivetaan kerroksessa 4. W-E.	10.7.
125460:27	Alueen 3 puurakennetta kaivetaan kerroksessa 4. W-E.	10.7.
125460:28	Alue 3, taso 4. S-N.	11.7.
125460:29	Alue 3, taso 4. W-E	11.7.
125460:30	Alue 3, taso 4. Puurakenne. S-N.	11.7.
125460:31	Alue 3, taso 5. E-W	15.7.
125460:32	Alue 3, taso 5. S-N.	15.7.
125460:33	Alueen 3 tasoa 5 piirretään.	15.7.
125460:34	Aluetta 3 täytetään. W-E.	15.7.
125460:35	Alue 3 täytettynä. W-E.	15.7.
125460:36	Koekuoppa 190/290 10 cm:n syvyydessä. S-N.	8.7.
125460:37	Koekuoppa 190/290 15 cm:n syvyydessä. S-N.	8.7.
125460:38	Koekuoppa 190/290 18 cm:n syvyydessä. S-N	9.7.
125460:39	Koekuoppa 190/290, profiili 191,00/191.00-291,00. S-N.	11.7.
125460:40	Koekuoppa 190/290, profiili 190,00/191.00-290,00. E-W.	11.7.
125460:41	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.
125460:42	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.
125460:43	Setolan vanhan päärakennuksen rauniot.	15.7.

Karttaluettelo

Kartta	aihe	alue	mk	koko	s.
GT -karttaote			1:200t.	A4	15
Peruskarttaote			1:20t.	A4	16
Yleiskartta	pohjakarttana isojakokartta v. 1788		1:10t.	A4	17
Yleiskartta			1:1000	A4	18
Vaaituskartta	pinta- ja pohjavaaitus	alue 1	1:50	A4	19
Tasokartta	tasot 1-2	alue 1	1:50	A4	20
Profiilikartta	eteläprofiili 200/300-307	alue 1	1:25	A3	21
Taso- ja vaaituskartta	pinta- ja pohjavaaitus, tasot 1-2	alue 2	1:50	A4	22
Profiilikartta	länsiprofiili 185-189/305	alue 2	1:25	A4	23
Vaaituskartta	pinta- ja pohjavaaitus	alue 3	1:50	A4	24
Tasokartta	taso 1	alue 3	1:50	A4	25
Tasokartta	taso 2	alue 3	1:50	A4	26
Tasokartta	taso 3	alue 3	1:50	A4	27
Tasokartta	taso 4	alue 3	1:50	A4	28
Tasokartta	taso 5	alue 3	1:50	A4	29
Tasokartta	10 cm, 15 cm ja 18 cm pinnasta	koek. 190/290	1:20	A4	30

Ote GT -kartasta 2 vuodelta 1977 (mk 1:200 000 Lohja Karnaisten kylätontti merkitty punaisella)

Ote peruskartasta 2041 01 LOHJA (mk 1:20 000) Lohja .Karnaisten kylätontti, Setola. Kaivausalue merkitty punaisella

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

YLEISKARTTA

Mk 1:10000

0

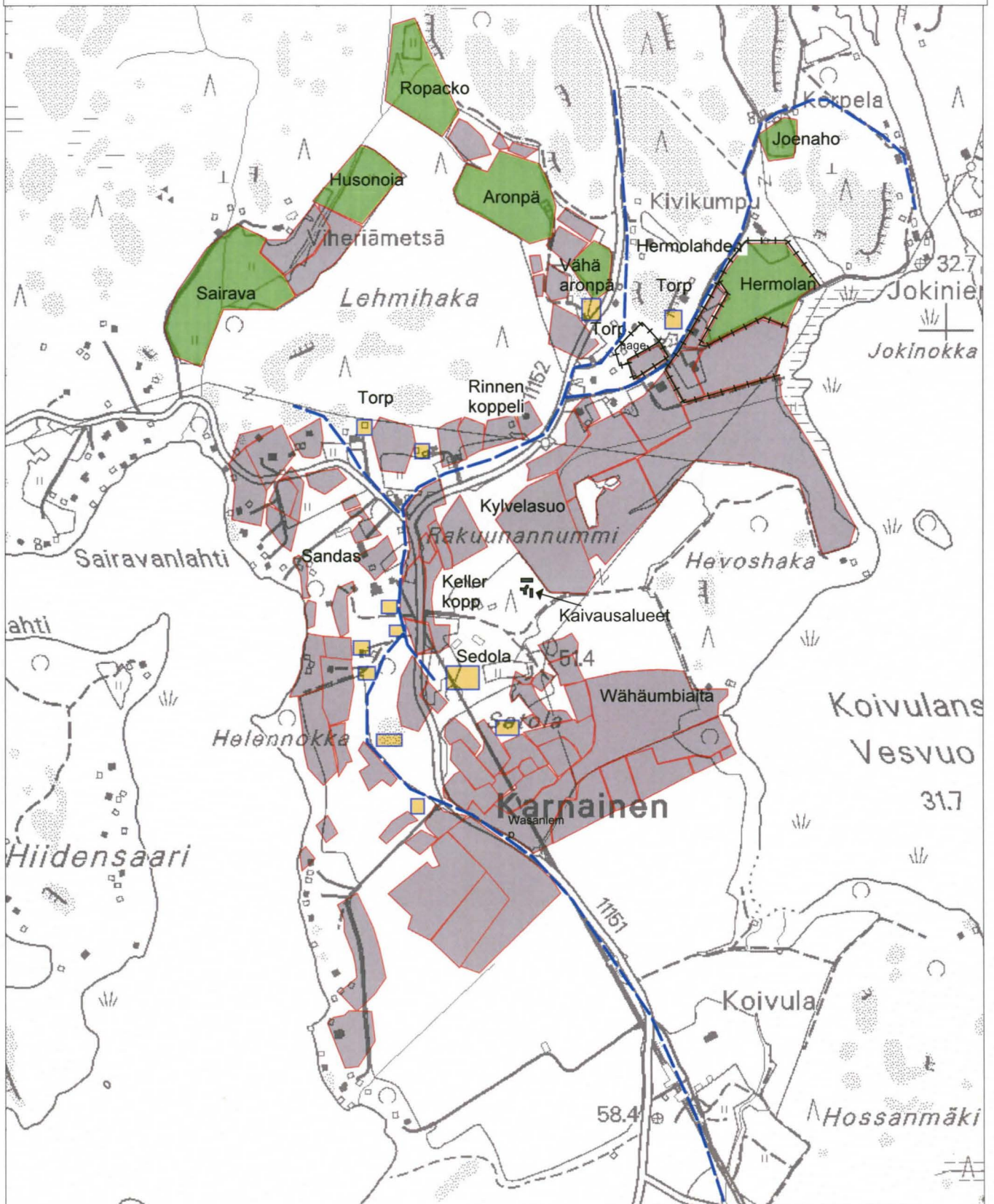
400 m

pohjakarttana Maanmittauslaitoksen
kartta-arkiston isojakokartta Lohja 14:1
vuodelta 1788

digit. Petteri Pietiläinen

- vanha rakennus
- vanha niitty
- vanha pelto
- aita
- vanha tie

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA Petro Pesonen 2003

YLEISKARTTA neulapohjoinen

Mk 1:1000

- 1 kaivetut alueet, alueen tai koe-ojan numero
- kuoppa, röykkiö
- tilan raja
- suunniteltu tiealueen raja
- kesantopelto

pohjakarttana Tielaitoksen
suunnitelmakartta 1:2000
VT1 Oittila-Lempola
PLV 108000-109000

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

VAAITUSKARTTA

Alue 1, pinta- ja pohjavaaitus

Mk 1:50

neulapohjoinen

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

201	<u>47.32</u>	<u>47.12</u>	<u>46.72</u>	<u>46.29</u>	<u>46.19</u>	<u>46.27</u>	<u>46.28</u>	<u>46.09</u>
	47.20	46.88	46.51	46.12	46.05	46.09	46.04	45.99
				taso 2				
	<u>47.38</u>	<u>47.16</u>	<u>46.76</u>	<u>46.33</u>	<u>46.19</u>	<u>46.38</u>	<u>46.37</u>	<u>46.19</u>
200	47.16	46.91	46.51	46.15	45.98	46.14	46.08	46.02
	300	301	302	303	304	305	306	307

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA
 Alue 1, tasot 1-2
 Mk 1:50

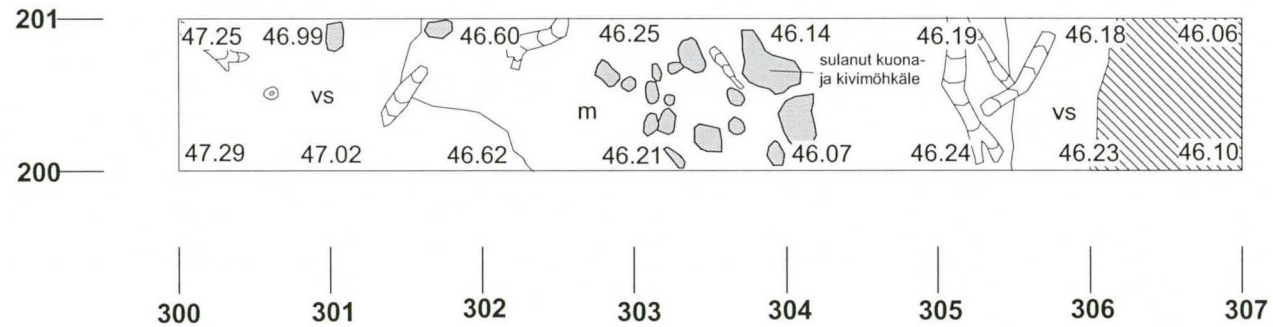
neulapohjoinen

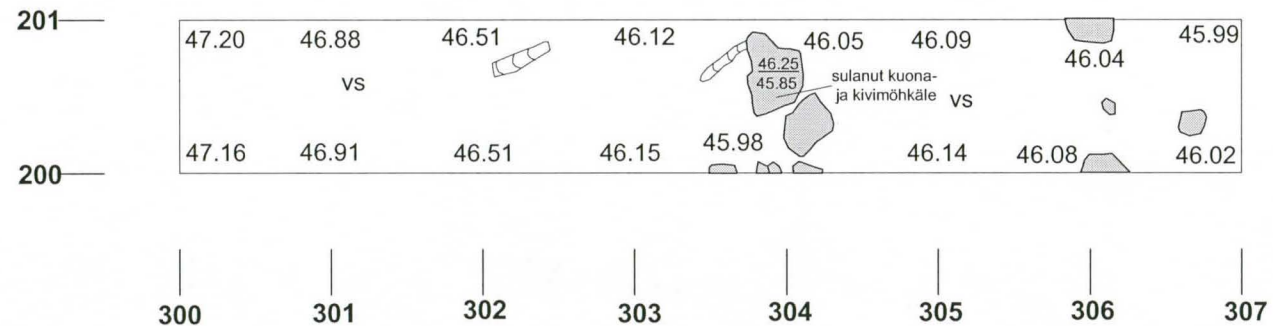
- kivi
- multa ja kuonaantunut savi
- kanto, juuri
- m
- vs

lukemat metreinä mpy
 piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

taso 1

taso 2

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

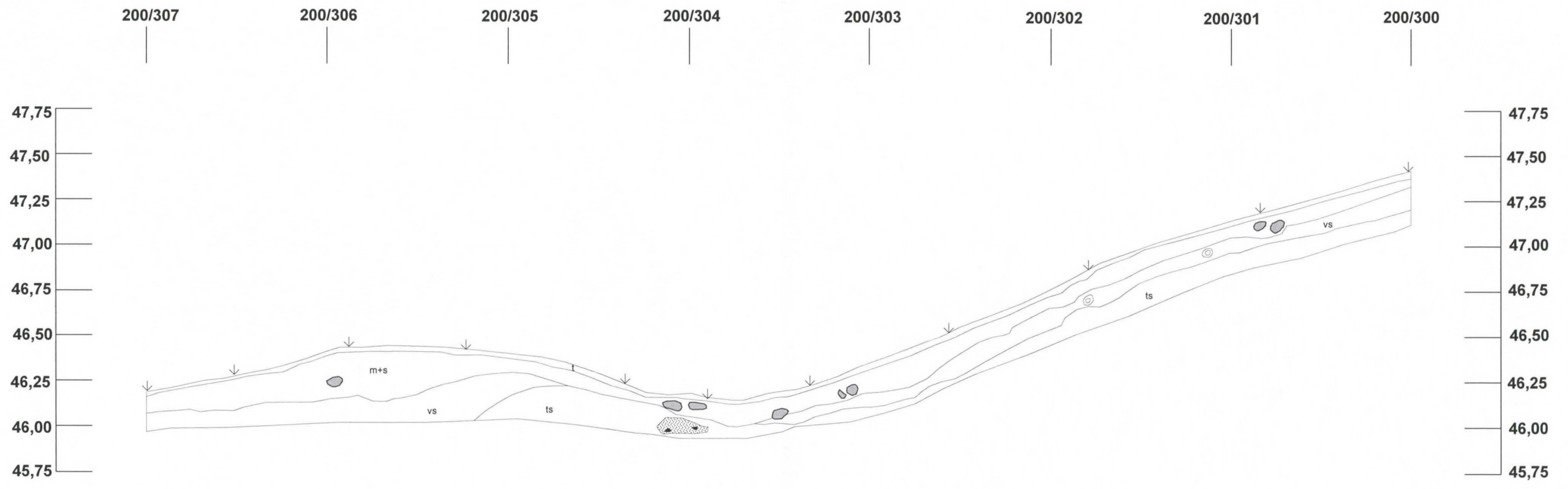
Petro Pesonen 2003

PROFIILIKARTTA
Alue 1(koeoja)
eteläprofiili 200/300-307
Mk 1:25

- kivi
- noki, hiili
- t turve
- m+s savensekainen multa
- kanto, juuri
- ts tumma, kostea savi
- vs vaalea savi

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

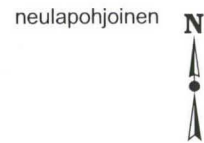

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

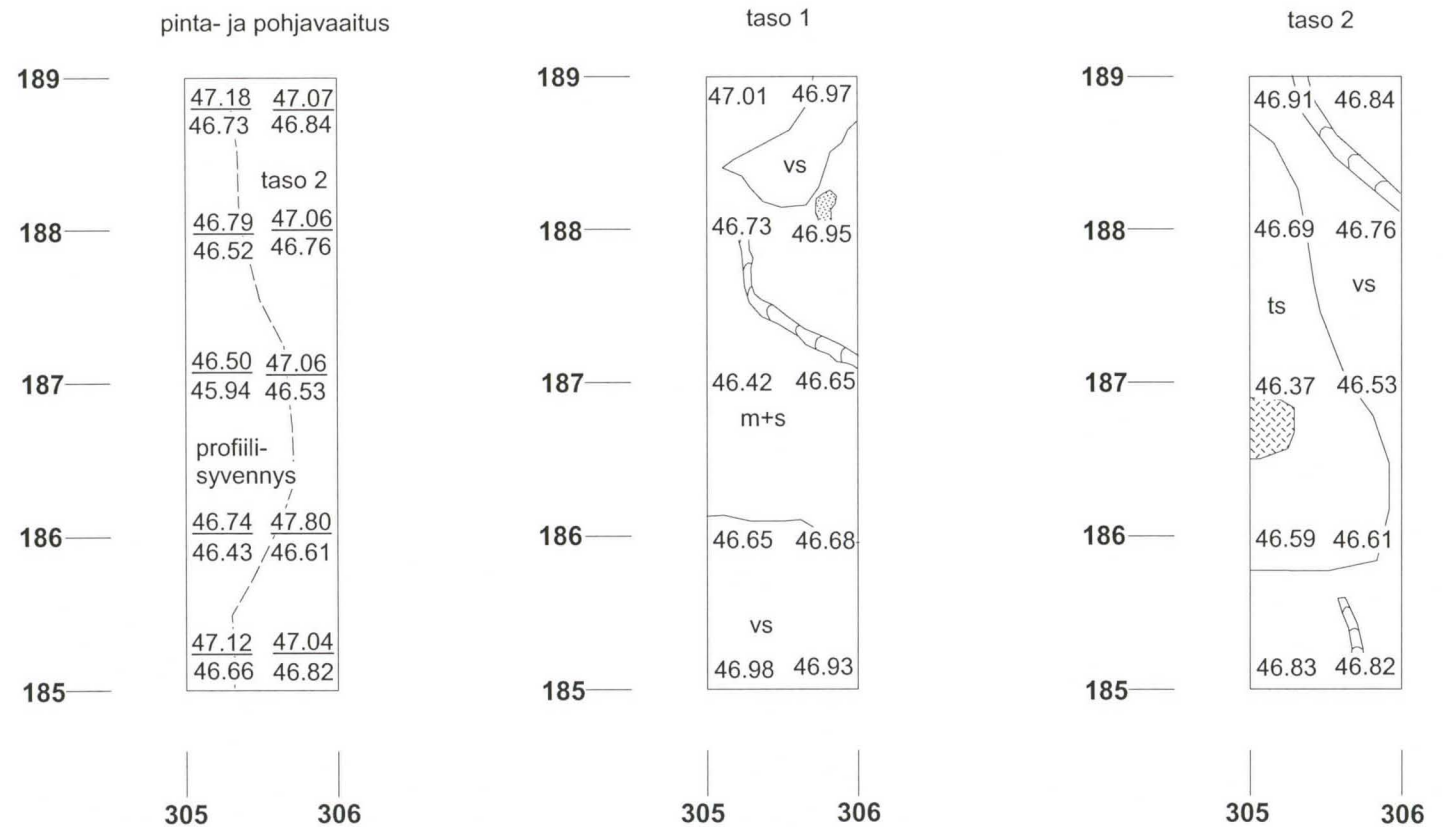
TASOKARTTA

Alue 2(koeoja), pinta- ja pohjavaaitus,
tasot 1-2
Mk 1:50

	nokimaa		vaalea savi
	tiilimurska		tumma savi
	kanto, juuri		savensekainen multa

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digi Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

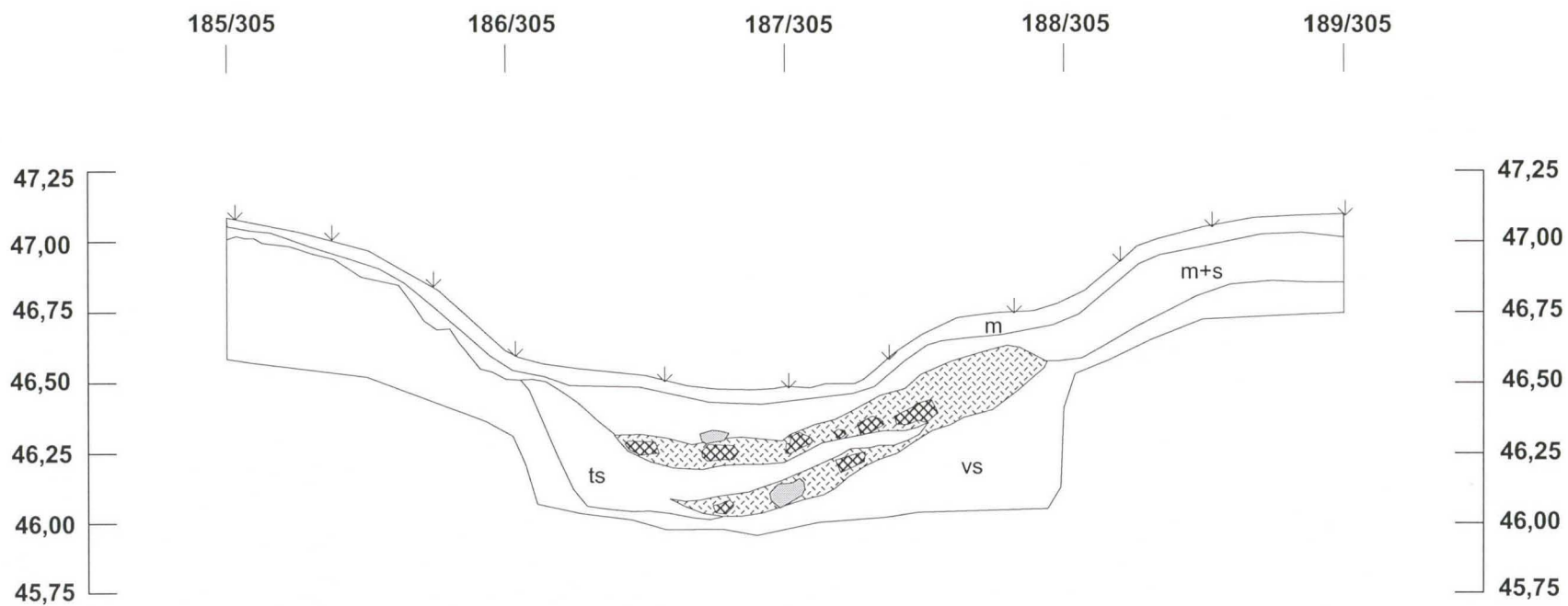
Petro Pesonen 2003

PROFIILIKARTTA
Alue 2(koeoja)
länsiprofiili 185-189/305
Mk 1:25

- kivi
- tiilimurska
- tiili
- multa
- savensekainen multa
- tumma savi
- vaalea savi

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

VAAITUSKARTTA

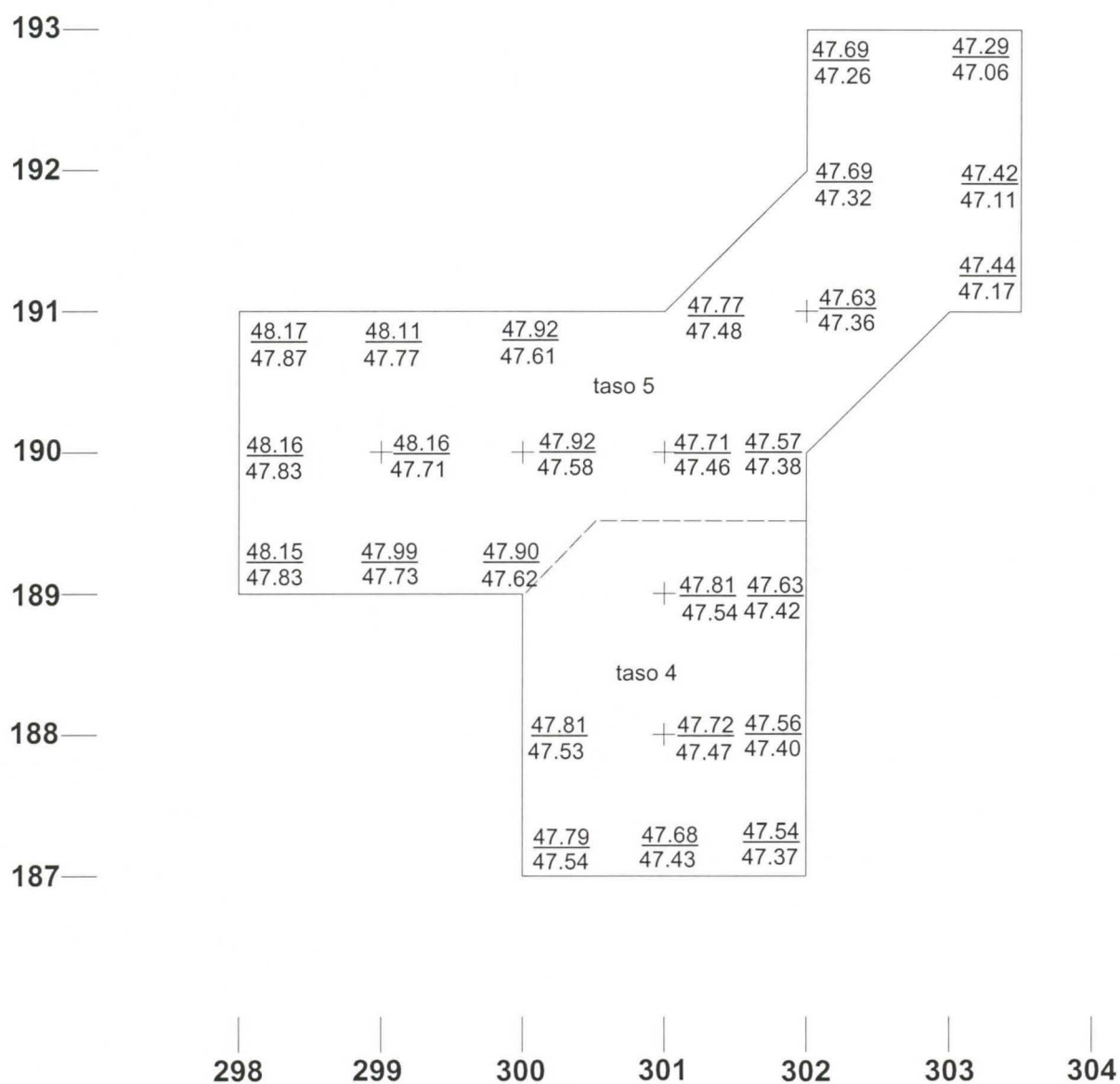
Alue 3, pinta- ja pohjavaaitus

Mk 1:50

neulapohjoinen

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Alue 3, taso 1

Mk 1:50

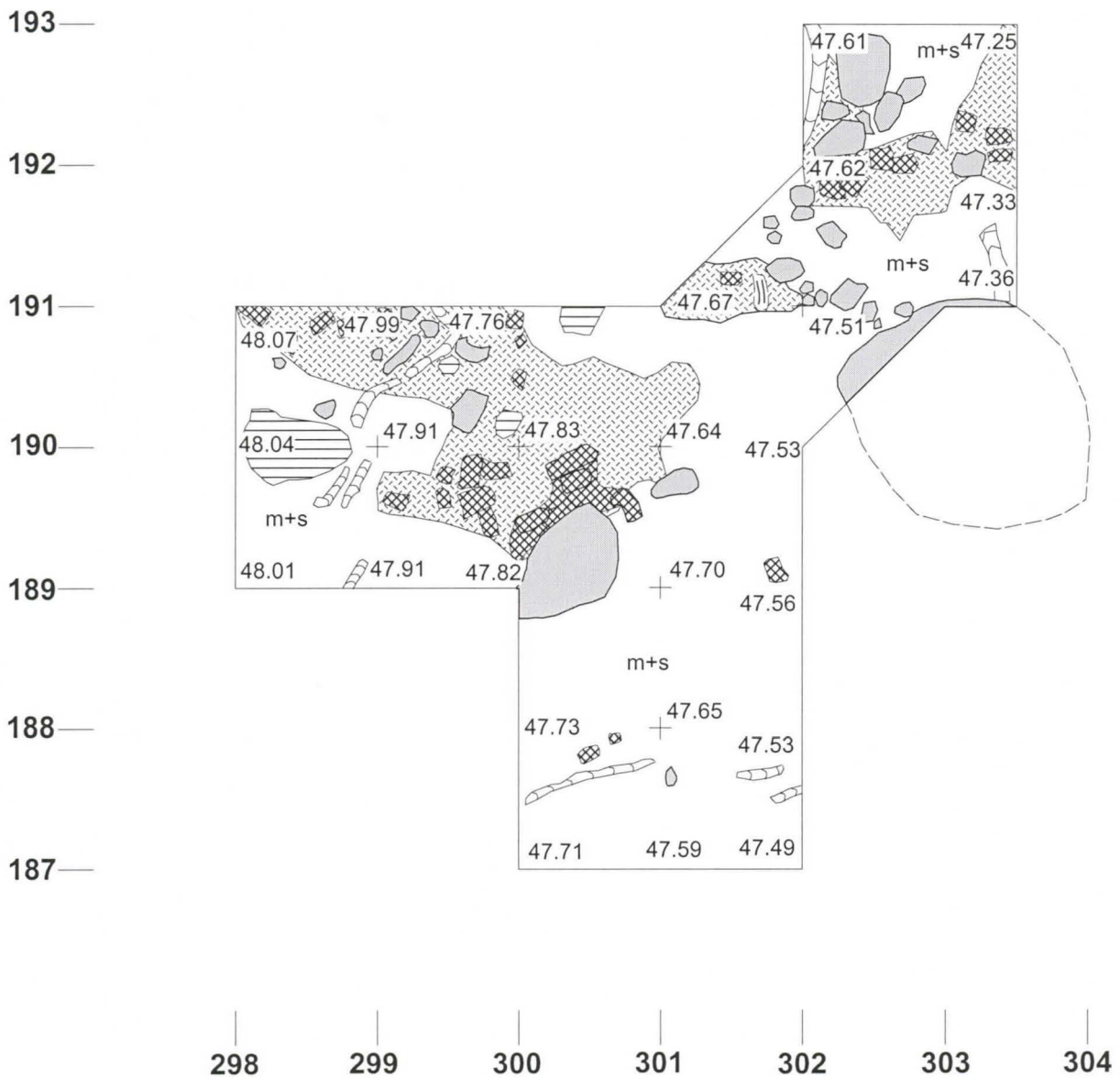

neulapohjoinen

	kivi		puu, puunsyyt
	tiilimurska		kanto, juuri
	tiili		m+s savensekainen multa
	kalkki		

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Alue 3, taso 2

Mk 1:50

neulapohjoinen

kivi

tiilimurska

tiili

kalkki

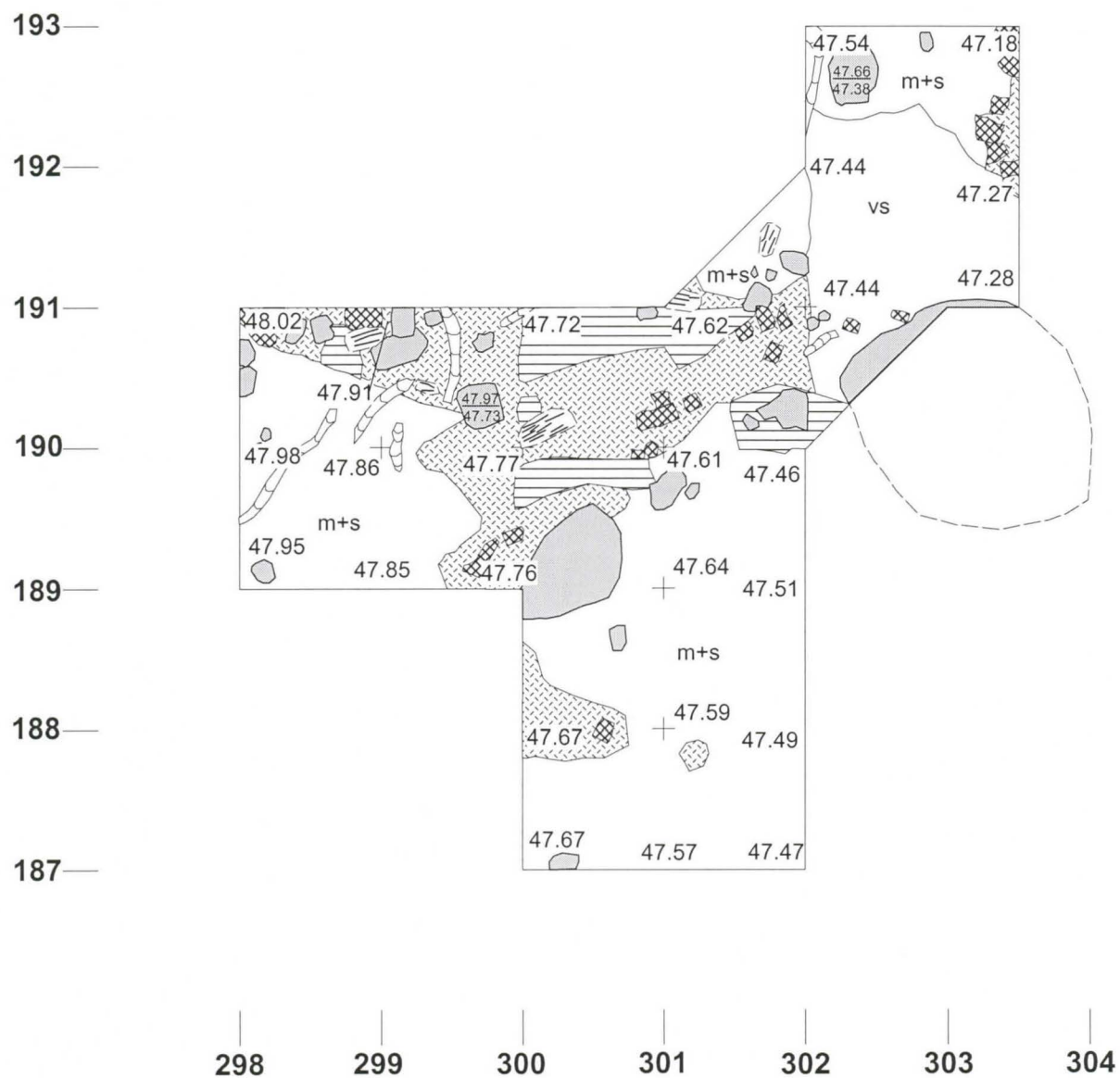
puu, puunsyyt

kanto, juuri

vs
vaalea savim
multam+s
savensekainen multa

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Alue 3, taso 3

Mk 1:50

neulapohjoinen

kivi

tiilimurska

tiili

kalkki

puu, puunsyyt

kanto, juuri

vs

vaalea savi

m

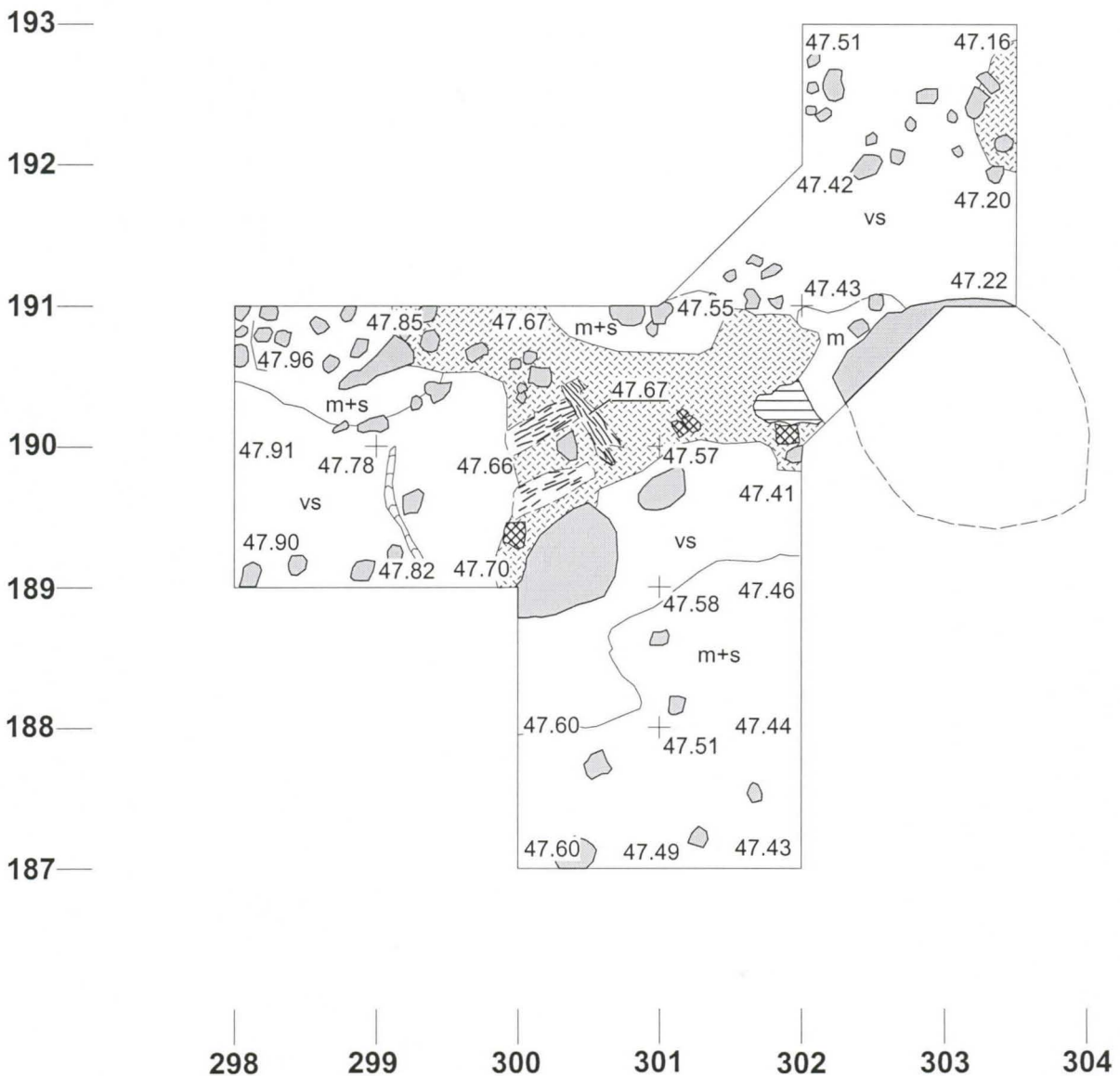
multa

m+s

savensekainen multa

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Alue 3, taso 4

Mk 1:50

neulapohjoinen

kivi

tiilimurska

tiili

kalkki

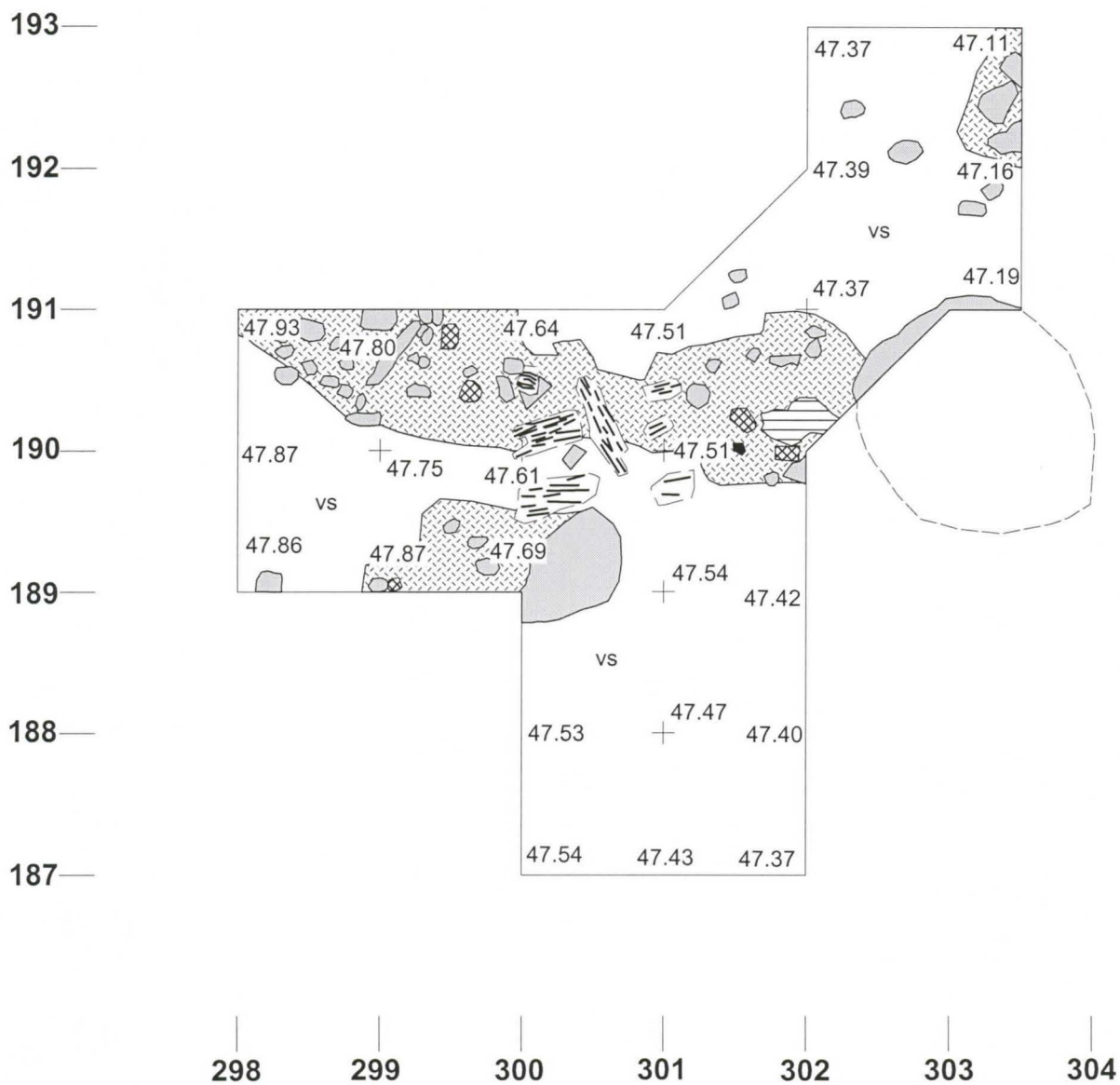
puu, puunsytyt

hiili

vs
vaalea savi

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Alue 3, taso 5

Mk 1:50

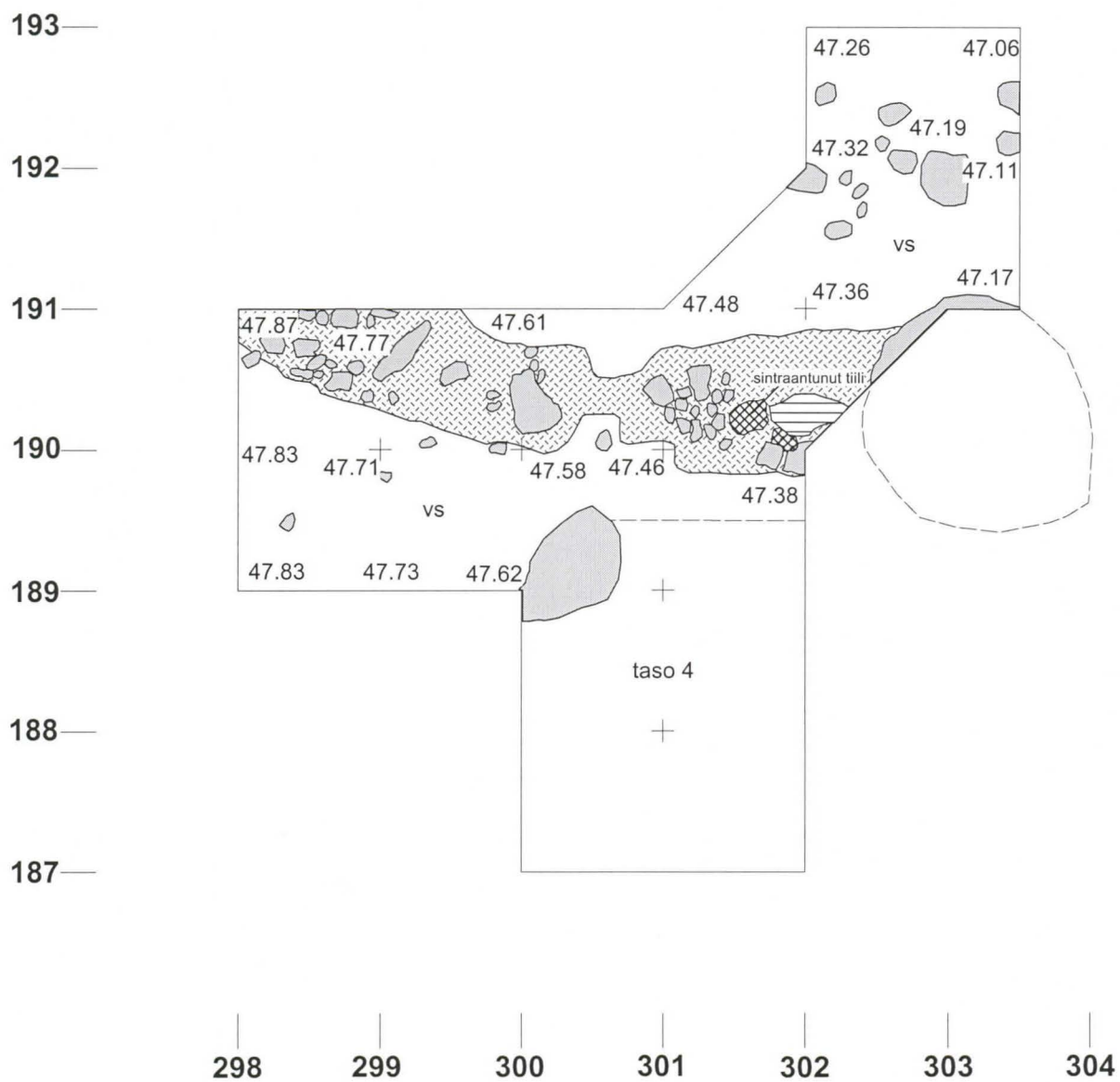

neulapohjoinen

	kivi
	tiilimurska
	tiili
	kalkki
	vs

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA

Petro Pesonen 2003

TASOKARTTA

Koekuoppa 190-191/290-291

Mk 1:20

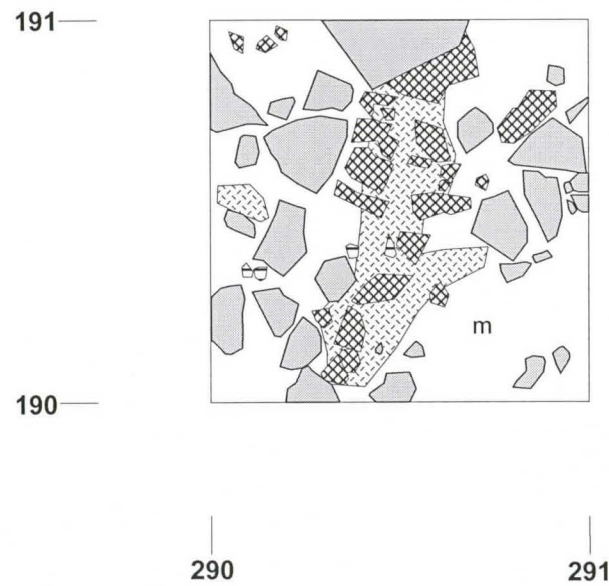

- kivi
- tiilimurska
- tiili
- multaa ja tiilimurskaa

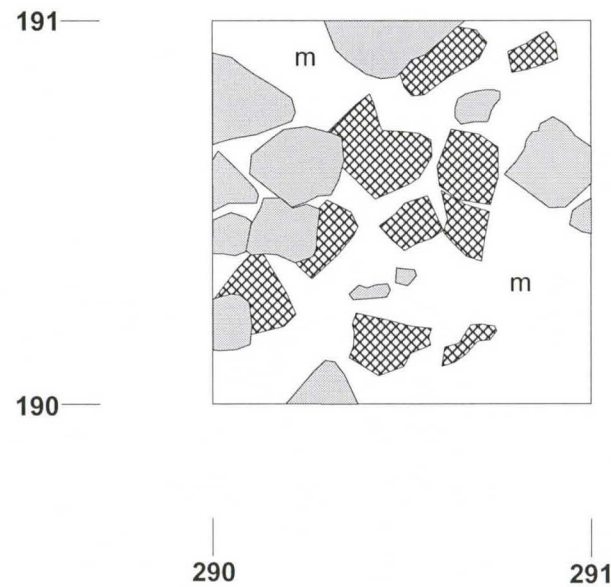
lukemat metreinä mpy

piirt. Trevor Doyle ja Petteri Pietiläinen
digit. Petteri Pietiläinen

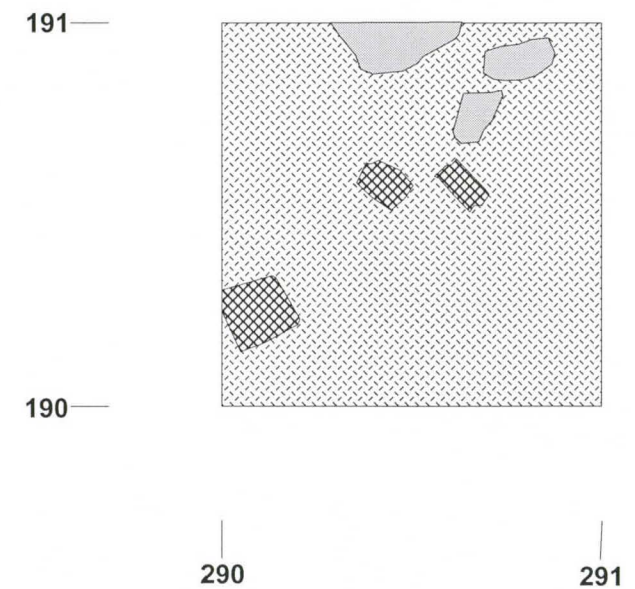
10 cm pinnasta

15 cm pinnasta

18 cm pinnasta

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

*Kuva 1. Alue 1 (koeja 1)
paalutettuna. W-E. (f. 125459:1).*

*Kuva 2 Alue 1, taso1. W-E. (f.
125459:3).*

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 3. Alue 1, taso 2. W-E. (f. 125459:5).

Kuva 4. Alue 1. Keskellä ollut "uuninpohjakivi". (f. 125459:6).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 5. Alue 1. Yksityiskohta kuonaantuneesta tiilestä. (f. 125459:7).

Kuva 6. Alue 1 täytettynä. W-E. (f.125459:50).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 7. Aluetta 1 (koeojaa)
kaivetaan (krs.1). W-E. (f.
125459:2.

Kuva 8. P. Pietiläinen piirtää
alueen 1 tasoa 1. (f. 125459:4).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 9. Kaivausalue 2, taso 1. N-S. (f. 125459:21).

Kuva 10. Alue 2 profiili 185-189/305 S-N. Suunta E-W. (f. 125459:42)

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 11. Alueen 2 kerrosta 1 kaivetaan. S-N. (f. 125459:12).

Kuva 12. Aluetta 2 täytetään. (f. 125459:44).

Kuva 13. Alue 2 täytettynä. S-N. (f. 125459:51).

Foto: Petro Pesonen (PP)

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

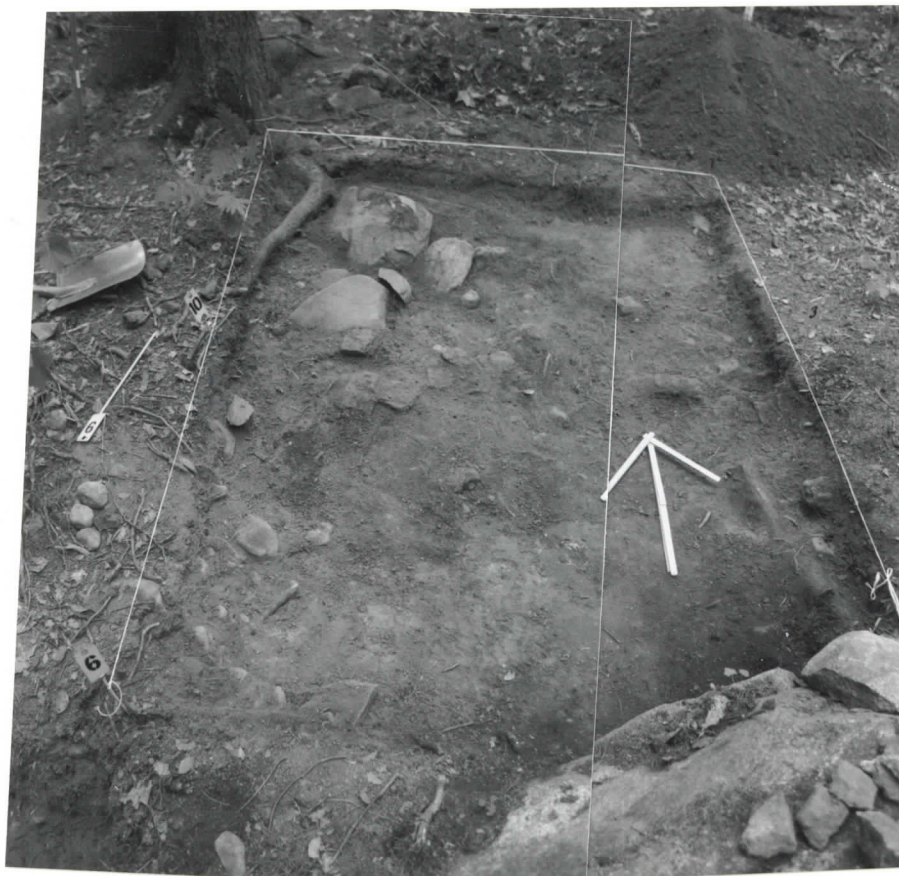

Kuva 14. Alue 3, taso 1. Panoraama. W-E. (f. 125459:9-10).

Kuva 15. Alue 3, taso 1 ruudut
189-190/300, joissa kalkkia ja tiiltä.
(f. 125459:11).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

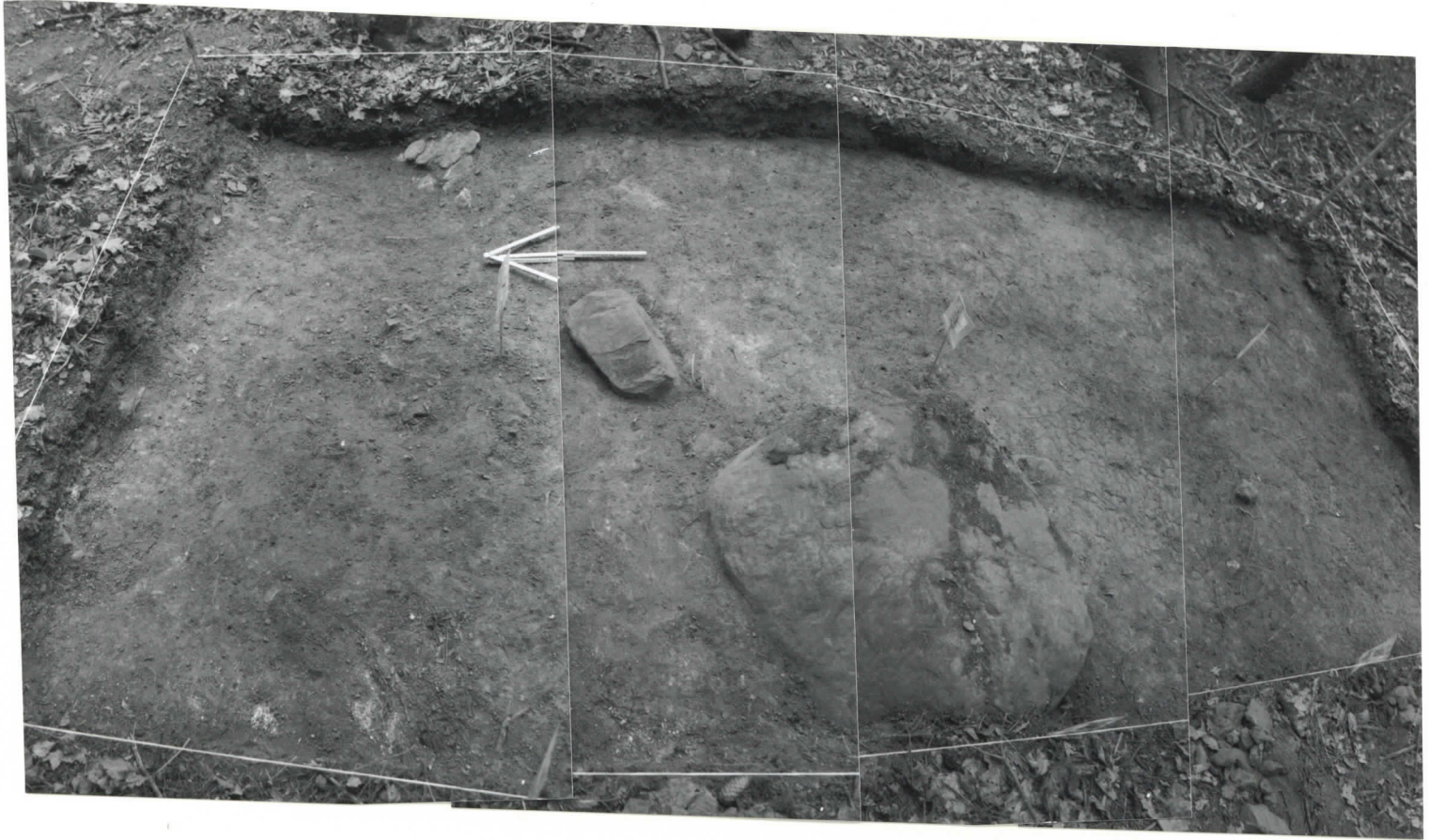

Kuva 16. Alue 3, koillinen laajennus, taso 1. Panoraama. S-N. (f.125459:21-22).

Kuva 17. Alue 3, läntinen laajennus, taso 1. S-N. (f.125459:41).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

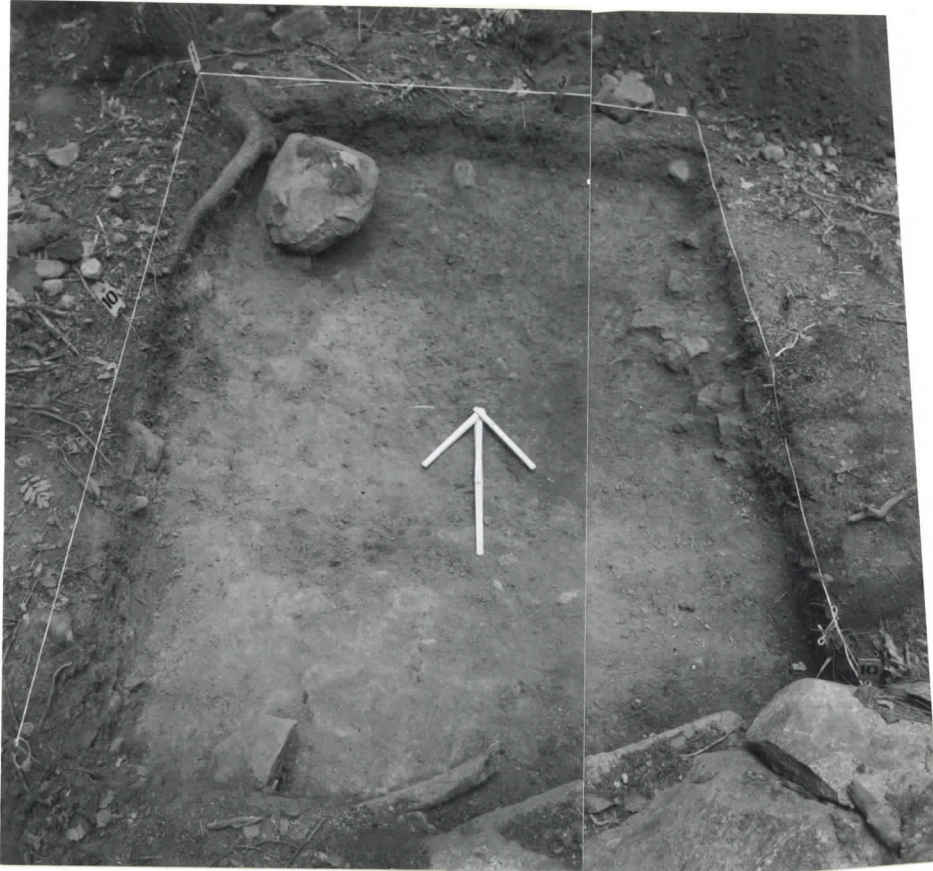
Kuva 18. Alue 3, taso 2. Panoraama. W-E. (f.125459:15-18).

Kuva 19. Alue 3, taso 2. Puuta ruudussa 90/300. S-N. (f.125459:19).

Foto: Petro Pesonen (PP)

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 20. Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Panoraama. S-N. (f.125459:30-31).

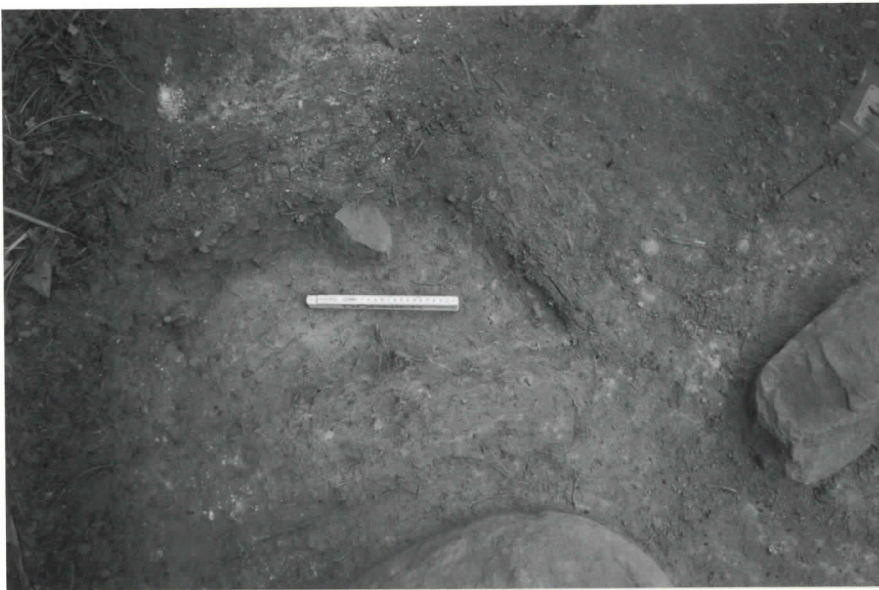
Kuva 21. Alue 3, koillinen laajennus, taso 2. Tiilikasa alueen E-reunassa. (f.125459:32).

Foto: Petro Pesonen (PP)

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 22. Alue 3, taso 3. Panoraama. W-E. (f.125459:26-27).

Kuva 23. Puurakenne alueella 3 tasossa 3. S-N. (f.125459:28).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

*Kuva 24. Puurakenne alueella 3
tasossa 3. W-E. (f. 125459:29).*

*Kuva 25. Alue 3. Puu- ja
kalkkikivirakennetta kerroksessa 3
ruudussa 190/300. N-S.
(f.125459:24).*

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 26. Alue 3, taso 4. Panoraama. W-E. (f.125459:34-35).

Kuva 27. Alue 3, taso 4. Puurakenne. Panoraama S-N. (f.125459:36-38).

Foto: Petro Pesonen (PP)

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 28. Alue 3, taso 5. E-W. (f. 125459:52).

Kuva 29. Alue 3, taso 5. Panoraama. S-N. (f.125459:53-54).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 30. Alueen 3
 länsilaajennuksen kerrosta 3
 kaivetaan. E-W. (f. 125459:43).

Kuva 31. Aluetta 3 täytetään. W-E.
 (f. 125459:55).

Kuva 32. Alue 3 täytettynä. W-E.
 (f. 125459:59).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 33. Koekuoppa 190/290 10 cm:n syvyydessä. S-N. (f. 125459:8).

Kuva 34. Koekuoppa 190/290 15 cm:n syvyydessä. S-N. (f. 125459:13).

Kuva 35. Koekuoppa 190/290 18 cm:n syvyydessä. S-N. (f. 125459:20).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 36. Koekuoppa 190/290, profiili 191.00/290.00-291.00. S-N. (f. 125459:39).

Kuva 37. Koekuoppa 190/290, profiili 191.00-191.00/290.00. E-W. (f. 125459:40).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 38. Setolan vanhan päärakennuksen rauniot. (f.125459:56).

Kuva 39. Setolan vanhan päärakennuksen rauniot. (f.125459:57).

LOHJA KARNAISTEN KYLÄTONTTI, SETOLA
Petro Pesonen 2003

Kuva 40. Setolan vanhan päärakennuksen rauniot. (f.125459:58).

Kuva 41. Ryhmäkuva. Vasemmalla Petteri Pietiläinen, Miikka Tallavaara, Trevor Doyle, Teemu Korpijärvi, Maija Kärki, Henna Niemi. Edessä Maija Holappa ja Jaana Koskela. (f. 125459:45).

Historiallisen ajan löytöjä, jotka FL Petro Pesonen toi Kansallismuseon kokoelmiin johtamiltaan arkeologisilta kaivauksilta Lohjalla, Karnaisten kylätontin Setolassa heinäkuussa 2003. Setolan sijainti on seuraava: p= 6690 75 - 6691 30, i= 3337 05-45, z= n. 40-60 m mpy. Aiemmat tutkimukset: Petro Pesonen, inventointi 2003 (VT 1 moottoritelinjauksen inventointi Oittila-Lempola). Ei aiempia löytöjä.

Diar. 1.3.2004.

Luett. P. Pesonen.

Kaivausalue 1

Ruutu 200 / 301, kerros 1

1 Palanutta savea 10 kpl, paino 59,7 g.

Ruutu 200 / 301, kerros 2

2 Palanutta savea 1 kpl, paino 59,0 g. Ehkä tiiltä.

Ruutu 200 / 304, kerros 1

3 Palanutta savea 1 kpl, paino 1,1 g.

Ruutu 200 / 305, kerros 2

4 Tiiltä 1 kpl, paino 11,9 g.

Ruutu 200 / 306, kerros 1

5 Palanutta savea / savikuonaa 17 kpl, paino 392, 8 g.

Ruutu 200 / 306, kerros 2

6 Savikuonaa 2 kpl, paino 456,6 g.

Kaivausalue 3

Ruutu 189 / 299, kerros 1

7 Savikuonaa 1 kpl, paino 194,8 g.

Ruutu 190 / 299, kerros 1

8 Palanutta savea / tiiltä 1 kpl, paino 0,5 g.

Ruutu 190 / 299, kerros 2

9 Rautanaula, paino 5,6 g. Poikkileikkaus suorakulmainen, kanta pyöreähkö, pituus 76 mm. Kannan halkaisija 8 mm.

10 Savikuonaa 2 kpl, paino 784,8 g. Osittain sintraantunutta, paloissa erilaisia puupainanteita ym.

11 Palanutta savea / tiiltä 7 kpl, paino 2,5 g.

Ruutu 190 / 299, kerros 4

12 Savikuonaa 3 kpl, paino 136,3 g.

Ruutu 189 / 300, kerros 1

13 Savikuonaa 1 kpl, paino 145,3 g.

14 Tiiltä 2 kpl, paino 143,7 g.

Ruutu 190 / 300, kerros 1

15 Tiiltä 1 kpl, paino 153,3 g.

Ruutu 192 / 303, kerros 1

16 Nahan palanen, paino 5,6 g. Neliskulmainen, rei'itetty pala.

Irtolöytöjä kaivausalueelta 3

- 17 Tiiliä 2 kpl, paino yhteensä 2084,8 g. Otettu näytteeksi alueen keskiosan tiilikeskittymästä.

Koekuoppa 171 / 289

- 18 Fajanssia 2 kpl, paino 7,5 g.
- 19 Luuta 1 kpl, paino 8,4 g.

Koekuoppa 190 / 290

- 20 Rautanaula, paino 10,5 g. Poikkileikkaus suorakaiteen muotoinen, naulan pituus 68 mm, kannan halkaisija 18 mm, hieman kuperakantainen. Naula löytyi n. 15 cm:n syvyydestä.
- 21 Palanutta savea 1 kpl, paino 0,7 g.

Näytteet

- 22 Puunäyte (1), paino n. 40 g. Rakenteesta kaivausalueelta 3, x= 190.10, y= 300.10, syvyys 30 cm. Ajoitettu: Hela-794: 870 +/- 45 BP.
- 23 Hiilinäyte (2), paino 4,3 g. Hiiltä kuopan pohjalta savesta, kaivausalueelta 1, x= 200.10, y= 303.00, syvyys 30 cm.
- 24 Hiilinäyte (3), paino 20,3 g. Mukana hiekkaa. Hiiltä tiilimurskakerroksen pohjalta koekuopasta 190/290, x= 190.50, y= 290.30, syvyys 55 cm.